

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Jiménez Torrado, Paula; Comas Sabat, Marta, dir. Comunitats d'aprenentatge : la participació de les famílies a l'escola. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2024. (Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/301235>

under the terms of the license

COMUNITATS D'APRENTATGE: LA PARTICIPACIÓ DE LES FAMÍLIES A L'ESCOLA

Treball de fi de grau

Autora: Paula Jiménez Torrado (1601519)

Grau en Educació Primària

Facultat de Ciències de l'Educació

Tutora: Marta Comas Sàbat

Departament de Sociologia

Convocatòria juny 2024

RESUM

Aquesta recerca de caràcter empíric neix amb l'objectiu d'analitzar i reflexionar sobre la rellevància d'establir la participació de les famílies a l'escola com a element identitari de centre, el qual pugui afavorir el procés d'ensenyament-aprenentatge de tot l'alumnat. Així doncs, el model de les Comunitats d'Aprenentatge esdevé l'objecte d'estudi d'aquesta investigació, el qual es mostra com un referent de bones pràctiques, ja que defensa la necessitat d'incloure activament a tota la comunitat educativa per tal d'aconseguir l'èxit educatiu dels infants, superar les desigualtats socials i establir bons vincles família-escola (Departament d'Educació, 2019). Concretament, l'Escola Vila Parietes (Parets del Vallès) i l'Escola Els Quatre Vents (Canovelles) són les Comunitats d'Aprenentatge que han participat en l'estudi de cas d'aquesta recerca. D'aquesta manera, les entrevistes a les directores, el qüestionari destinat al claustre i les observacions dels Grups Interactius m'han permès concloure que la participació de les famílies a les escoles hauria de ser un element cabdal en la vida de qualsevol centre educatiu. Ara bé, per tal que aquesta mesura funcioni de manera eficaç, serà essencial conèixer el context i les necessitats de les famílies que conformen el nostre centre i tenir-les en compte a l'hora de plantejar dinàmiques; oferir diversitat d'espais i moments de participació; establir vincles de proximitat i confiança amb les famílies; entre d'altres.

Paraules clau: participació, comunitat educativa, Comunitats d'Aprenentatge, relació família-escola, èxit educatiu.

RESUMEN

Esta investigación de carácter empírico nace con el objetivo de analizar y reflexionar sobre la importancia de establecer la participación de las familias en la escuela como un elemento identitario de centro, el cual pueda favorecer el proceso de enseñanza y aprendizaje de todos los alumnos. Así, el modelo de las Comunidades de Aprendizaje se trata del objeto de estudio de esta investigación, el cual se muestra como un referente de buenas prácticas, porque defiende la necesidad de incluir activamente a toda la comunidad educativa para conseguir el éxito educativo de los niños, superar las desigualdades sociales y establecer buenos vínculos familia-escuela (Departament d'Educació, 2019). Concretamente, la Escuela Vila Parietes (Parets del Vallès) y la Escuela Els Quatre Vents (Canovelles) son las Comunidades de Aprendizaje que han participado en el estudio de caso de esta investigación. De esta manera, las entrevistas a las directoras, el cuestionario destinado al claustro y las observaciones de los Grupos Interactivos me han permitido concluir que la participación de las familias en las escuelas tendría que ser un

elemento esencial en el día a día de cualquier centro educativo. Ahora bien, para que esta medida funcione de forma efectiva, será necesario conocer el contexto y las necesidades de las familias que conforman nuestro centro y tenerlas en cuenta en el momento de plantear dinámicas; ofrecer diversidad de espacios y momentos de participación; establecer vínculos de proximidad y confianza con las familias; entre otros.

Palabras clave: participación, comunidad educativa, Comunidades de Aprendizaje, relación familia-escuela, éxito educativo.

ABSTRACT

This empirical research aims to analyse and reflect on the importance of establishing family participation in the school as an identifying element of the centre, which can favour the teaching-learning process of all students. Thus, the Learning Communities model becomes the object of study of this investigation, which is presented as an inspiration of good practices, as it defends the need to actively include the entire educational community in order to achieve the educational success of children, overcome social inequalities, and establish good family-school relationships (Departament d'Educació, 2019). Specifically, Vila Parietes School (Parets del Vallès) and Els Quatre Vents School (Canovelles) are the Learning Communities that have participated in the case study of this research. In this way, interviews with the principals, the questionnaire addressed to the teaching staff, and the observations of the Interactive Groups have allowed me to conclude that family participation in schools should be a key element in the life of any educational centre. However, for this measure to work effectively, it will be essential to understand the context and needs of the families that set up our centre and take them into account when planning activities; offer a variety of spaces and moments for participation; establish bonds of proximity and confidence with the families; etc.

Key words: participation, education community, Learning Communities, family-school relationship, educational success.

ÍNDEX

0.	INTRODUCCIÓ	p. 1
1.	COMUNITATS D'APRENTATGE	p. 2
1.1.	Escola Els Quatre Vents	p. 3
1.2.	Escola vila Parietes	p. 5
2.	PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA O NECESSITAT	p. 6
2.1.	Objectius de la recerca	p. 7
2.2.	Preguntes i hipòtesis de la recerca	p. 8
3.	MARC TEÒRIC CONCEPTUAL	p. 9
3.1.	La reproducció cultural	p. 9
3.1.1.	L' <i>habitus</i> de Pierre Bourdieu	p. 9
3.1.2.	Els codis lingüístics de Basil Bernstein	p. 10
3.2.	La diversitat familiar	p. 11
3.3.	La participació de les famílies a l'escola	p. 13
3.3.1.	Comunitat educativa	p. 13
3.3.2.	La gramàtica escolar i els vincles família-escola	p. 14
3.3.3.	Finalitats de la participació de les famílies a l'escola	p. 15
4.	DISSENY METODOLÒGIC	p. 16
5.	RESULTATS DE LA RECERCA	p. 17
5.1.	Entrevistes a les directores dels centres	p. 17
5.2.	Qüestionari destinat al claustre	p. 22
5.3.	Observacions de les dinàmiques d'aula	p. 24
6.	DISCUSSIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS	p. 26
7.	DECÀLEG DE BONES PRÀCTIQUES	p. 29

8.	CONSLUSIONS FINALS	p. 30
9.	BIBLIOGRAFIA	p. 31
10.	ANEXXOS	p. 34
10.1.	Annex 1: entrevista a la directora de l'Escola Els Quatre Vents	p. 34
10.2.	Annex 2: entrevista a la directora de l'Escola Vila Parietes	p. 41
10.3.	Annex 3: resultats del qüestionari destinat als mestres	p. 48
10.4.	Annex 4: pauta d'observació Escola Els Quatre Vents	p. 53
10.5.	Annex 5: paula d'observació Escola Vila Parietes	p. 54

0. INTRODUCCIÓ

La tria de la temàtica “Família, Escola i Educació: la participació de les famílies a l’Escola” per desenvolupar el meu treball de fi de grau neix a partir de l’interès personal i professional per aprofundir, debatre i reflexionar entorn el paper o rol que haurien d’adoptar les famílies en l’educació dels seus fills i filles. Aquesta proposta de recerca empírica esdevé un gran tema d’interès educatiu, atès que la presència i la participació activa o no de les famílies en els centres educatius serà un aspecte organitzatiu i metodològic clau que definirà la nostra tasca com a docents i l’èxit educatiu dels i les alumnes.

Des de la meva experiència com a estudiant de pràctiques a centres educatius de titularitat pública, és comú sentir a parlar i percebre la relació família-escola com quelcom complex, desagradable, que no sempre es desenvolupa de forma efectiva, que genera una distància entre els dos agents implicats, etc. D’aquesta manera i de cara a l’elaboració de la meva recerca, m’agradaria reflexionar entorn el perquè d’aquestes tensions, tot tenint en compte que tant la família com l’escola esdevenen dues fonts de socialització i d’aprenentatge clau per al desenvolupament integral dels infants i que, per tant, ambdues haurien d’anar en la mateixa direcció.

Altrament, durant la meva estada de Pràcticum II vaig tenir l’oportunitat d’endinsar-me en el context de l’Escola Lledoner, ubicada a la ciutat de Granollers (Vallès Oriental). Aquest centre es defineix com a Comunitat d’Aprenentatge i, a banda de permetre’m conèixer i viure de primera mà aquesta perspectiva educativa innovadora, em va proporcionar un gran ventall de referències de bones pràctiques pel que fa a l’establiment de la participació activa de les famílies a l’escola. Tanmateix, em va possibilitar obrir la mirada sobre la temàtica i reafirmar-me en la necessitat d’implicar a tota la comunitat educativa (docents, alumnes, famílies, veïns/es, entitats públiques...) en el procés d’ensenyament-aprenentatge dels i les alumnes. D’aquesta manera, per tal d’elaborar la recerca faré servir el model de les Comunitats d’Aprenentatge com a estudi de cas referent d’anàlisi i de bones pràctiques educatives.

1. COMUNITATS D'APRENTATGE

Entenem les Comunitats d'Aprenentatge com aquelles escoles que han decidit aplicar com a pilar identitari i metodològic del seu centre un "projecte de transformació social i cultural basat en l'aplicació d'aquelles Actuacions Educatives d'Èxit (AEE) de les quals s'ha demostrat científicament que milloren el rendiment educatiu i la convivència" (Departament d'Educació, 2019). Un dels trets característics que defineix aquesta perspectiva educativa innovadora és l'essencial participació i implicació activa de tota la **comunitat educativa** (alumnes, docents, famílies, veïns/es...). A més a més, la transformació que plantegen vol donar resposta a la diversitat d'alumnat i famílies que reben, tot eliminant les barreres i desigualtats presents en els processos d'aprenentatge, per tal d'oferir una resposta educativa equitativa i una igualtat d'oportunitats.

El sociòleg Ramón Flecha (1952 -) és un dels referents i impulsors del moviment de les Comunitats d'Aprenentatge, les quals van sorgir l'any 1978 amb la creació de la primera Comunitat d'Aprenentatge en el Centre d'Educació de Persones Adultes de la Verneda-Sant Martí (Barcelona). Des de llavors, s'ha anat creant una gran xarxa d'escoles que han apostat per aquesta metodologia inclusiva i, actualment, a Catalunya trobem un total de 46 Comunitats d'Aprenentatge (Xtec, 2023).

Segons el Departament d'Educació (2019), les Comunitats d'Aprenentatge es plantegen tres reptes o objectius:

1. **Superar les desigualtats socials:** promoure el model d'escola inclusiva que és capaç de donar resposta a tot l'alumnat, independentment de les seves característiques personals, familiars, etc.
2. **Aconseguir l'èxit educatiu:** tots els alumnes tenen dret a rebre una bona educació de qualitat. Així, ha de ser el centre qui proporcioni els recursos que necessita cada alumne per afavorir el seu procés d'aprenentatge.
3. **Millorar la convivència:** "La bona convivència en un centre és necessària per aconseguir l'èxit educatiu" (Departament d'Educació, 2019). Les escoles han de fomentar i treballar l'ús dels valors democràtics i el diàleg a l'hora d'interaccionar entre les persones.

Altrament, per tal de donar resposta a aquests objectius establerts, porten a terme **Actuacions Educatives d'Èxit** (AEE). Així, les següents pràctiques educatives han estat validades per la comunitat científica internacional (Departament d'Educació, 2019):

- a) **Grups interactius:** forma d'organització a l'aula que diversifica les interaccions entre iguals i adult-alumne i multiplica també el temps de treball focalitzat. S'acostuma a comptar amb la presència de diversos adults de suport, a banda de la docent referent, els quals poden ser famílies, voluntaris, docents... A més a més, les activitats plantejades requereixen el treball cooperatiu i la participació activa de tot l'alumnat per tal de completar la tasca de forma efectiva.
- b) **Participació de tota la comunitat educativa:** participació i implicació en el dia a dia del centre, el procés de presa de decisions, etc., de tots els membres.
- c) **Formació de familiars,** segons les seves necessitats, per tal d'afavorir l'acompanyament escolar i socials dels seus infants.
- d) **Tertúlies dialògiques:** les Comunitats d'Aprenentatge es basen en els principis de l'aprenentatge dialògic. Així doncs, els infants, a partir del diàleg i l'expressió, construeixen coneixement de manera col·lectiva.
- e) **Model dialògic de prevenció i resolució de conflictes:** el diàleg i el consens de totes les parts implicades són eines clau en aquest model. Es pretén millorar qualitativament la convivència dins del centre.
- f) **Formació dialògica del professorat:** per desenvolupar de manera efectiva aquesta perspectiva educativa és essencial la formació dels docents envers les Actuacions Educatives d'Èxit (AEE).

Per concloure, el fet d'apostar per les Comunitats d'Aprenentatge com a metodologia i identitat de centre requereix una profunda reflexió sobre la tasca docent i d'una gran acceptació, voluntat, implicació, treball en xarxa, etc., per part de tota la comunitat educativa. D'aquesta manera, el procés de transformació acostuma a esdevenir un procés complex que pot tenir una durada de diversos anys. Ara bé, Tort i Collet (2017) asseguren que, tot i ser un model complex, esdevé, alhora, aquell que aconsegueix millors resultats. Val a dir que l'Administració pública i, concretament, el Servei de Currículum d'Infantil i Primària (SCIP) ofereix un gran ventall de xerrades, formacions i assessorament continu per aquells centres que estiguin interessats o en camí d'esdevenir-ne Comunitats d'Aprenentatge.

1.1. Escola Els Quatre Vents

L'Escola Els Quatre Vents, ubicada al municipi de Canovelles (Vallès Oriental), es tracta d'una de les Comunitats d'Aprenentatge que participarà en l'estudi de cas per al desenvolupament d'aquest Treball de Fi de Grau. Cal destacar que no he tingut l'oportunitat de conèixer el dia a

dia de la seva comunitat educativa a fons, ja que no he realitzat les pràctiques com a docent en aquest centre. No obstant això, val a dir que la informació que es recull en aquesta breu contextualització s'ha extret dels documents oficials de l'escola i de l'entrevista realitzada a la directora del centre.

L'Escola Els Quatre Vents és un centre d'escolarització infantil i primària de titularitat pública i de màxima complexitat, que consta de dues línies i va ser creada en el curs 2005-2006. Cal destacar que fins al curs 2017-2018 l'escola no disposava d'un edifici com a tal, sinó que el centre estava organitzat en mòduls prefabricats. Ara bé, des dels seus inicis l'escola ja es constitueix com a Comunitat d'Aprenentatge. A més a més, en aquest curs 2023-2024, el centre acull a un total de 374 alumnes. No obstant això, el centre disposa de matrícula viva. Val a dir que el 9,3% dels i les alumnes va néixer fora de Catalunya. Ara bé, "les dades recollides mostren que quasi un 60% de les famílies són nascudes fora de Catalunya" (Escola Els Quatre Vents, 2019). Així, els llocs d'origen de les famílies del centre són: 30% del Magreb, 11% del Centre i Sud-amèrica, 15% d'Àfrica, 1% d'Àsia, 35% són famílies autòctones i un 12% són famílies d'ètnia gitana. A més a més, la llengua majoritària d'ús en els contextos informals del centre és el castellà. Cal destacar que el nivell socioeconòmic de les famílies és mitjà-baix, tot i que trobem molta diversitat de famílies, i es destaca que un 40% d'aquestes viu en una situació de vulnerabilitat econòmica.

Pel que fa a les estratègies metodològiques pròpies de les Comunitats d'aprenentatge, l'Escola Els Quatre Vents aposta per les següents AEE: Grups Interactius a partir de 14 per treballar els diferents àmbits de la llengua catalana i les matemàtiques. Els grups interactius es duen a terme una vegada a la setmana (una setmana de llengua i l'altra de matemàtiques) i els i les alumnes s'organitzen en grups heterogenis que canvien en cada sessió; Tertúlies literàries dialògiques entorn la lectura de clàssics universals; El model de prevenció i resolució dialògica de conflictes, el qual fomenta l'establiment d'espais de conversa, on tant l'agressor com la víctima són escoltats, es reflexiona sobre la incidència i es proposa que els infants puguin plantejar solucions restauratives, sempre amb el suport de l'adult o d'un grup d'alumnes formats en aquesta metodologia; Comissions mixtes, formades per grups de famílies i membres de l'equip docent; I plenaris de la comunitat i formacions destinades a les famílies sobre diverses temàtiques d'interès. Alguns exemples són: les matemàtiques OAOA, l'alfabetització i l'aprenentatge de la llengua catalana, tallers de costura, etc.

Altrament, cal destacar que l'escola té ben definida com ha de ser la relació amb les famílies i en quin moment poden intervenir en la vida de l'escola. A més a més, es destaca la importància que li donen a mostrar-se pròxim i de confiança per poder establir bons vincles família-escola.

També, pel que fa a l'establiment de bones estratègies comunicatives amb les famílies, cada tutor o tutora duu a terme una entrevista amb totes les famílies a l'inici de curs i, com a mínim, dues personals al llarg del curs escolar. A més, disposen de la plataforma *Tokapp School*, amb la qual estableixen un contacte digital amb les famílies, i diferents grups de WhatsApp de cada grup-classe, on es selecciona un representant que mantindrà un contacte més directe amb la direcció del centre i s'encarregarà de divulgar els missatges.

1.2. Escola Vila Parietes

L'Escola Vila Parietes, situada al municipi de Parets del Vallès (Vallès Oriental), es tracta de la segona Comunitat d'Aprenentatge que servirà com a estudi de cas per al desenvolupament d'aquest Treball de Fi de Grau. Val a dir que no he tingut l'oportunitat de conèixer la seva comunitat educativa a fons, ja que no he realitzat les pràctiques com a docent en aquest centre. No obstant això, cal destacar que la informació que es recull en aquesta breu contextualització s'ha extret dels documents oficials de l'escola i de l'entrevista realitzada a la directora del centre.

L'Escola Vila Parietes és un centre d'escolarització infantil i primària de titularitat pública, que consta d'una línia i va ser creada en el curs 2006-2007. Cal destacar que el setembre de 2007 l'escola ja va iniciar el procés de transformació cap a Comunitat d'Aprenentatge. Per tant, el centre aposta per aquesta perspectiva pedagògica gairebé des dels seus inicis. En aquest curs 2023-2024, l'escola acull a un total de 193 alumnes, dels quals 17,19% a infantil i 15,86% a primària són infants amb nacionalitat estrangera (Escola Vila Parietes, 2021b). El nivell socioeconòmic de la majoria de les famílies és mitjà i es destaca que el 22% d'aquestes són famílies en situació de vulnerabilitat econòmica i, per tant, reben algun tipus de suport econòmic. Val a dir que l'escola disposa de matrícula viva, sobretot d'alumnes refugiats d'altres països i d'alumnes amb situacions desfavorides que provenen d'altres escoles (Escola Vila Parietes, 2021a). Així, cal destacar que molts d'aquests alumnes provenen del Servei de Primera Acollida amb el qual compta el municipi de Parets del Vallès. Altrament, pel que fa als països d'origen d'on provenen les famílies estrangeres del centre es destaca Ucraïna, Afganistan, Marroc, Senegal, Bulgària, Romania, Colòmbia i Veneçuela. A més a més, la llengua majoritària d'ús en els contextos informals del centre és el castellà, tot i que també és comú sentir alguna de les llengües d'origen dels països esmentats anteriorment.

Pel que fa als trets característics de les Comunitats d'Aprenentatge, l'Escola Vila Parietes aposta per les següents actuacions educatives d'èxit (AEE): Grups Interactius un cop per setmana, on treballen diferents aspectes de la llengua catalana i les matemàtiques des d'un punt de vista

més cooperatiu i engrescador; tertúlies literàries dialògiques un cop per setmana, on treballen l'anàlisi de clàssics literaris i la relació d'aquests amb els seus coneixements i experiències prèvies; la biblioteca tutoritzada com a espai d'aprenentatge fora de l'horari escolar, on famílies i mestres voluntàries fan servir l'espai de l'escola per oferir suport a aquells infants amb menys recursos per dur a terme els deures a casa; i el "Club dels Valents" i el "Club Lila" com a "mètode de resolució de conflictes basat en el diàleg, on es treballa la prevenció i el tractament de la violència" (Escola Vila Parietes, 2024). A més a més, cal destacar que el centre disposa de comissions mixtes, on famílies, mestres i voluntaris/es es coordinen per decidir i desenvolupar accions que donin resposta a necessitats presents en la institució educativa. En aquest sentit, les famílies també tenen poder de decisió dins del centre. Per últim, realitzen formacions destinades a les famílies envers propostes que planteja el centre o algun membre de la comunitat educativa. Alguns exemples d'aquestes són: com treballar a casa la metodologia d'aprenentatge de les matemàtiques que fan servir al centre (Matemàtiques OAOA), diferents tallers sobre la coeducació i el col·lectiu LGTBIQ+, etc.

Altrament, volia destacar que el centre està força conscienciat amb la necessitat d'establir bons vincles efectius de comunicació amb tota la comunitat educativa. En aquest sentit, han elaborat un "Pla de Comunicació" (2022), on han dut a terme una anàlisi del seu context escolar i familiar, així com de les seves necessitats i el domini i l'accés a les tecnologies. D'aquesta manera, han establert la plataforma digital *Tokapp School* com a via de comunicació ràpida, propera i efectiva entre l'escola i les famílies.

2. PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA O NECESSITAT

D'una banda, aquesta recerca de tipologia empírica neix a partir de la necessitat de reflexionar i debatre entorn la importància de la presència i participació de les famílies als centres escolars dels seus infants. En contextos escolars actuals és comú percebre i observar tensions i males pràctiques a l'hora d'establir vincles entre la família i la institució educativa. En conseqüència, aquestes seran un factor determinant que incidirà de forma negativa en els resultats acadèmics de tots els infants, així com afirma la hipòtesi inicial amb la qual inicio la meua investigació (Collet i Tort, 2014). D'aquesta manera, la recerca aborda una temàtica de gran interès educatiu, present en la vida quotidiana de qualsevol centre escolar.

Altrament, per tal de dur a terme el treball de camp, posaré el focus en les Comunitats d'Aprenentatge, atès que es tracten d'una perspectiva pedagògica innovadora que es caracteritza per esdevenir un bon model en la relació família-escola. En aquest sentit,

m'endinsaré en les actuacions educatives d'èxit (AEE) per les quals aposta aquest enfocament, així com la seva efectivitat en dos contextos reals i la sostenibilitat de la proposta. Cal tenir present que aquesta perspectiva es caracteritza per incloure i fer partícip a tota la comunitat educativa del procés d'ensenyament-aprenentatge dels alumnes. Per tant, es demana una implicació, dedicació i compromís força elevat a tots els agents implicats (docents, famílies, entitats voluntàries, etc.). Tanmateix, és cert que no tothom pot o vol assumir aquestes demandes, ja sigui per manca de temps, creença en la proposta, barreres culturals i lingüístiques, etc.

D'altra banda, la realització d'aquesta recerca em permetrà continuar treballant i assolint les competències pròpies del Grau en Educació Primària, les quals estableix la mateixa Universitat Autònoma de Barcelona (2023). Així doncs, la investigació em possibilitarà adoptar una mirada crítica envers la tasca docent, per tal de validar o no la funcionalitat de les pràctiques a l'aula i poder-ne adquirir de noves per tal d'innovar i millorar la qualitat de les meves respostes educatives. Considero que els docents mai deixem d'aprendre i la nostra funció és adaptar-nos als canvis pedagògics, socials, científics, etc., que es produiran al llarg de la nostra vida com a professionals. D'aquesta manera, el fet d'endinsar-me en el model de les Comunitats d'Aprenentatge em facilitarà adquirir un gran ventall de bones actuacions educatives, amb l'objectiu de dotar les meves intervencions d'equitat i inclusivitat i poder oferir una igualtat d'oportunitats a tots i totes les alumnes. A més a més, la recerca em permetrà reafirmar la idea que l'escola es tracta d'una gran comunitat educativa, on no només trobem alumnes i docents especialistes, sinó que les famílies i l'entorn també en formen part i han de poder participar de forma activa en l'educació dels seus infants a les aules (treball en xarxa).

2.1. Objectius de la recerca

Els objectius que fonamenten la recerca i que es pretenen assolir amb la realització d'aquesta són:

- Analitzar la rellevància de la participació i implicació activa de les famílies en el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants a l'escola.
- Conèixer l'Escola Els Quatre Vents i l'Escola Vila Parietes, com a Comunitats d'Aprenentatge amb perfils socioeconòmics similars, per tal de detectar pràctiques educatives que afavoreixin la participació de les famílies a l'escola i l'establiment de bons vincles.

- Dissenyar un decàleg de bones pràctiques per tal d'animar a altres escoles a adoptar dinàmiques que fomentin la participació activa de les famílies a l'escola.

2.2. Preguntes i hipòtesis de la recerca

PREGUNTES DE RECERCA	HIPÒTESIS
A les escoles on participen activament les famílies, els infants tenen millors resultats?	L'èxit acadèmic dels alumnes és multifactorial, ja que depèn tant de factors personals de cada infant (rendiment acadèmic, motivacions, interessos, habilitats, funcions executives...) com de l'entorn en el qual es desenvolupen (accessibilitat, recursos disponibles...). Ara bé, un dels factors determinants en l'èxit acadèmic dels alumnes és la participació i implicació activa de les famílies, la qual pot influenciar de manera positiva.
Com es pot incentivar la participació de les famílies en contextos socioeconòmics complexos?	Si l'escola desenvolupa polítiques proactives de manera intencionada, les quals tinguin l'objectiu principal de fomentar la participació activa de les famílies, TOTES les famílies, i inclús aquelles amb menys recursos o que acostumen a quedar-se enrere, acabaran participant. En aquest sentit, és paper de l'escola convidar i incentivar a aquesta participació, tot tenint en compte les necessitats de cada una de les famílies del centre.
Quins mecanismes o dinàmiques posen en joc les Comunitats d'Aprenentatge per fomentar la participació de les famílies del centre?	Si la relació família-escola se centra a millorar la seva participació en l'escola, establir bons vincles de comunicació i, sobretot, treballar conjuntament per afavorir el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants, les famílies s'impliquen de forma activa en el centre.

Quin és el rol de les famílies en les Comunitats d'Aprenentatge?	Les famílies a les Comunitats d'aprenentatge tenen un rol educador. És essencial que aquest rol estigui ben definit i clarificat, per tal de poder afavorir l'establiment d'un bon vincle família-escola i que no es trepitgin els diferents rols. En aquest sentit, podem disposar d'una relació família-escola basada en la coordinació, la cooperació i el treball en xarxa.
Com podem aconseguir que la participació de les famílies sigui el futur de totes les escoles?	Per tal de millorar la participació de les famílies a l'escola, cal que els centres: 1. Estableixin la idea d'escola democràtica, oberta, inclusiva i que tingui en compte a la diversitat ("habitança" i alteritat). 2. Reflexionin entorn la gramàtica escolar del centre, per tal d'implementar respostes educatives innovadores, inclusives i equitatives. 3. Analitzin la governança de la institució per tal d'adoptar la idea de comunitat educativa i poder concebre les famílies "com a part de la solució" (Collet i Tort, 2014). En definitiva, cal que les escoles estableixin el treball en xarxa i els bons vincles família-escola per tal d'aconseguir, juntament amb tota la comunitat educativa, l'èxit acadèmic de tots i totes les alumnes.

3. MARC TEÒRIC CONCEPTUAL

3.3. La reproducció cultural

3.1.1 L' *habitus* de Pierre Bourdieu

Pel que fa a la perspectiva del sociòleg francès Pierre Bourdieu (1930-2002), aquest fa referència al terme *habitus* (1988). Entenem per *habitus* aquelles maneres de fer, dir i pensar que reproduïxen les persones segons la classe social a la qual pertanyen i la seva cultura. "Aunque en la práctica diaria no tenemos conciencia de la presencia de ese mecanismo llamado *habitus* y de su funcionamiento, se manifiesta en la mayor parte de nuestras actividades cotidianas" (Ávila, 2005). La transmissió d'aquest *habitus* serà gràcies a l'entorn més proper (família majoritàriament, però també escola) i es portarà a terme de generació en generació, tot formant

un “llinatge familiar” (Comas, 2019a). En aquest sentit, es produirà una transmissió del capital cultural i social que definirà, en gran part, la manera de fer, dir i entendre el món d’un individu. D’aquesta manera, podem dir que la classe social a la qual pertanyem influeix la nostra perspectiva envers l’educació i la nostra permanència en el sistema (motivació, rendiment acadèmic, confiança, èxit acadèmic, dur a terme o no estudis postobligatoris, etc.).

Pel que fa al paper de la institució educativa en aquesta reproducció, l’escola també presenta un *habitus* propi, anomenat *habitus institucional*. Aquest acostuma a connectar i a donar més valor a la cultura de les classes mitjana i alta. Així doncs, els infants que vinguin de classes privilegiades sí que trobaran relació entre la seva cultura familiar i la cultura de centre i, per tant, trobaran el sentit i la utilitat d’anar a l’escola. En canvi, aquells infants que vinguin de classes treballadores es trobaran desfavorits i descontextualitzats pel que fa als continguts treballats a l’escola, atès que la cultura del centre i la de les seves famílies estaran allunyades (Dubet i Martucelli, 1998; en Comas, 2019a).

En definitiva, podem dir que la institució escolar es tracta d’una gran reproductora cultura i social, la qual treballa per mantenir les desigualtats socials i jerarquies de poder entre classes. No obstant això, davant d’aquesta diversitat i, alhora, desigualtat present a la nostra societat, cal que l’escola treballi per eliminar aquesta cultura de centre estereotipada i institucionalitzada, la qual no representa a la diversitat d’alumnat i famílies existents en la societat (Collet, Besalú, Feu i Tort, 2014; en Comas, 2019a). Així, cal implementar reformes escolars i polítiques socials que vetllin per assegurar la igualtat d’oportunitats a tot l’alumnat i que tinguin en compte totes les cultures existents al centre i, sobretot, aquelles que acostumen a quedar més excloses.

3.1.2. Els codis lingüístics de Basil Bernstein

Pel que fa al paper del sociòleg i lingüista britànic Basil Bernstein (1924-2000) en les teories de la reproducció cultural, aquest fa referència al llenguatge com a eina clau de transmissió cultural, atès que assegura que, a partir d’aquest, es transmet la classe social (Bonal, 1998; en Ávila, 2005). En aquest sentit, entenem que cada classe social farà ús d’un codi lingüístic i comunicatiu (principis de conducta, modals, normes socials, etc.) diferent, el qual es transmetrà a través del procés de socialització que reben els infants des del moment de néixer. D’aquesta manera, un mateix context comunicatiu pot ser interpretat per diverses maneres, atès que cada individu, depenent de la seva classe social i el seu codi lingüístic, atribuirà un significat diferent d’un

mateix esdeveniment concret. Per tant, podem dir que el codi lingüístic també s'encarrega d'influenciar les pràctiques i les relacions socials dels individus.

Bernstein distingeix dos codis lingüístics: el codi restringit, el qual pertany a la classe obrera i es caracteritza per l'ús d'oracions simples; i el codi elaborat, el qual pertany a la classe mitjana i alta i es caracteritza per l'ús d'oracions complexes, pronoms febles, etc. D'aquesta manera, pel que fa a les diferències en el tipus de relacions socials, el codi restringit es caracteritza per l'establiment de relacions amb rols socials ben marcats (relacions de poder) i un seguit de normes de comportament explícites que cal seguir. Altrament, en el cas del codi elaborat, les relacions es basen en rols no definits i es dona èmfasi a l'autonomia i llibertat d'expressió individual (Ávila, 2005).

3.4. La diversitat familiar

En qualsevol context escolar actual és evident trobar una gran diversitat de famílies per raó de composició, nivell socioeconòmic i cultural, llengua d'ús, concepció i estil educatiu, necessitats, etc. En aquest sentit, des de l'escola hem de percebre aquesta diversitat com una riquesa i una oportunitat per aprendre i actuar de manera efectiva. Si entenem la diversitat familiar com una amenaça o perill, fomentarem encara més la reproducció de les desigualtats socials, les quals tindran un major efecte en aquelles famílies més vulnerables. D'aquesta manera, només si establim vincles amb totes les famílies del centre, siguin quines siguin les seves característiques, podrem aconseguir “una igualtat d'oportunitats real per a tots els infants, per la lluita per l'equitat i pel benestar i bon clima del centre” (Collet i Tort, 2014).

Collet i Tort (2014) i Comas (2019a) estableixen 3 models de família en termes de relació i implicació amb l'escola:

- a) **Famílies desconnectades o invisibles:** acostumen a ser famílies amb nivells socioeconòmics baixos, estrangeres o en altres situacions de vulnerabilitat. Són aquelles famílies que no participen en el dia a dia de l'escola i que no estableixen vincles de comunicació i proximitat amb les docents. Per tal d'apropar-les a la vida de l'escola, caldrà revisar la gramàtica i cultura escolar, per tal de crear espais de proximitat inclusius i interculturals. Aquestes també són conegudes com a “famílies sense veu”.
- b) **Famílies presents o visibles:** són aquelles famílies que se senten còmodes a l'escola, mostren confiança i predisposició per participar i establir relacions de proximitat. Per tal

de potenciar les seves característiques, caldrà incidir en el concepte de comunitat educativa i abandonar la idea que els processos de presa de decisions només recauen en l'Equip Directiu del centre. Per aconseguir-ho, serà essencial obrir espais de participació comunitària.

- c) **Famílies “hiperresponsables” o “hipervisibles”:** són perfils de família que no representen a la mitjana social del centre, atès que tenen un alt capital cultural i econòmic. Caldrà canalitzar el seu grau d'implicació per tal d'orientar-les cap al bé comú, tot clarificant els diferents rols dels agents implicats. Serà essencial aprofitar la forta implicació de les famílies per crear espais formals de representació potents i que tinguin com a objectiu la transformació educativa i social.

Comas (2019a) destaca que s'ha naturalitzat el fet de necessitar l'acompanyament i la implicació de les famílies en les tasques escolars per tal d'aconseguir bons resultats acadèmics. Aquesta perspectiva no té present la diversitat familiar i no es qüestiona que ha de ser l'escola qui s'apropi a les diferents realitats i necessitats de les famílies del centre (Lee i Bowen, 2006; en Collet i Tort, 2014). Així, ha d'oferir una igualtat d'oportunitats i accessibilitat als recursos, sigui quina sigui la situació i implicació familiar en l'escola. De fet, una de les raons que justifica per què les famílies no participen activament als centres és el conjunt de barreres que es troben a la mateixa institució, la qual no vetlla per l'establiment d'un espai obert, segur, còmode, flexible i que tingui en compte la veu de tota la comunitat educativa.

Altrament, cal tenir present que les expectatives docents entorn les famílies també seran determinants en l'establiment de bones relacions de proximitat família-escola. Per exemple, en l'etapa d'educació infantil i primària es demana que les famílies col·laborin de manera activa (material escolar, roba, alimentació, higiene, participació en activitats). En el moment que alguna família no compleixi amb els requisits establerts se'ls etiquetarà com a “males mares/pares”. En aquest sentit, esdevé un error associar la participació de les famílies només al seu interès per l'escola. Així doncs, cal tenir presents altres variables com la disponibilitat, la relació amb l'escola, les barreres que presenti la institució, els recursos culturals...

3.5. La participació de les famílies a l'escola

3.5.1. Comunitat educativa

La perspectiva de la participació de les famílies a l'escola parteix de la idea de comunitat educativa. Entenem per comunitat educativa tots aquells agents implicats en els processos d'ensenyament-aprenentatge dels infants (docents, famílies, alumnes, entorn...). Segons el Departament d'Educació (2022), les famílies i l'escola comparteixen l'objectiu comú de vetllar per aconseguir l'èxit acadèmic de tots els i les alumnes. Així, assegura que per tal d'aconseguir una escola inclusiva, on es tinguin presents les característiques i necessitats de tots els alumnes, esdevé un element clau establir la participació activa i cooperació de tota la comunitat educativa. Altrament, també destaca que la participació no només fa referència a la presència de les famílies en programes dirigits pel centre, sinó que també es tracta de la seva implicació en els processos de presa de decisions i en el procés educatiu de tots els i les alumnes, essent encara més rellevant amb l'alumnat amb NEE.

En aquest sentit, aquest enfocament aposta per la idea que les famílies són part de la solució i no part del problema (Collet i Tort, 2014). És comú trobar en contextos escolars actuals un sentiment d'incomoditat a l'hora de relacionar-se amb les famílies del centre i que aquest malestar incrementi amb l'etapa educativa. Tenim la percepció que l'establiment de vincles amb les famílies genera una sensació de complexitat i es mostra com un problema més per les docents. Aquesta perspectiva de comunitat pretén erradicar aquesta concepció errònia i fomentar l'establiment de bons vincles quotidians per millorar el benestar docent i dels alumnes, tot afavorint els seus resultats acadèmics, i treballar en xarxa per assolir l'objectiu comú.

Tanmateix, serà essencial establir un lloc físic i simbòlic per a les famílies dins de la institució educativa (Collet i Tort, 2014). Segons les conclusions de l'estudi "Escoles, famílies i èxit acadèmic" (2010-2014), elaborat per les Universitats de Vic i Girona i en col·laboració amb la Fundació Jaume Bofill, no s'acostuma a reconèixer a les famílies com a element clau i fonamentador del centre (pertinença de grup) i defensen que també han de tenir veu, dret a participar i han d'ocupar un espai i un rol específics. Per aconseguir-ho, serà essencial definir de forma clara quin és el rol de les famílies en l'escola, la seva funció i les seves responsabilitats com a agents de la comunitat educativa. Aquesta descripció anirà lligada a la perspectiva pedagògica de cada centre, als seus interessos i necessitats.

3.5.2. La gramàtica escolar i els vincles família-escola

La gramàtica escolar esdevé una de les grans barreres que dificulta l'establiment de bons vincles família-escola. Entenem per gramàtica escolar aquelles pràctiques educatives que s'han portat a terme a les aules al llarg dels anys, les quals s'han establert com a fixes i mai s'ha qüestionat la seva eficàcia i utilitat (Collet i Tort, 2014). Alguns exemples són: el llibre de text com a font d'informació, l'aula com a únic espai d'aprenentatge, dotar l'aula només d'un docent, alumnat passiu i receptiu de les explicacions magistrals del docent, etc. (Simón et al., 2016).

Altrament, una altra pràctica educativa errònia és el fet de no reconèixer i acceptar la diversitat de famílies que configuren el centre o percebre-les com a problema. Hem de tenir en compte que un dels aspectes que afavoreix la quantitat i la qualitat dels vincles família-escola és conèixer a totes les famílies del centre, les seves característiques i necessitats i, sobretot, fer esforços per tal d'establir bons vincles horitzontals, dotats de confiança (Collet i Tort, 2014). En aquest sentit, han de ser els docents qui mostrin aquest tarannà ampli, obert i flexible de cara a les famílies del centre. Aquest fet permetrà que les famílies s'interessin per allò que es fa a l'escola i vulguin participar i involucrar-se en la seva activitat diària, sobretot de cara a aquelles famílies invisibles.

En definitiva, per tal d'eliminar aquelles barreres que dificulten l'aprenentatge dels infants caldrà que les docents adoptem una constant mirada crítica envers la nostra tasca docent i qüestionem l'efectivitat les nostres pràctiques educatives. Així doncs, serà essencial que davant d'una necessitat present al centre, com pot ser la manca de participació familiar, cerquem i implementem propostes educatives innovadores, les quals puguin donar resposta a la problemàtica, generin satisfacció entre els docents, alumnes i famílies i afavoreixin el creixement personal i professional dels i les mestres. Només si contextualitzem les nostres actuacions educatives segons les característiques i necessitats del centre i les seves famílies, podrem afavorir les relacions família-escola i dotar les respostes educatives d'efectivitat i equitat.

Com a conclusió, m'ha semblat molt interessant la idea final que planteja Comas (2019a) que diu que la clau és implementar "coses que semblen irrelevants, però que són les que fan que tothom de la comunitat pugui parlar amb orgull de «la meva escola»".

3.5.3. Finalitats de la participació de les famílies a l'escola

Són molts els arguments que aconsegueixen justificar la necessitat de fomentar la participació de les famílies a l'escola. Ara bé, Collet i Tort (2014) estableixen 3 raons clau, vinculades entre si:

1. Construir una **escola democràtica**: la idea d'escola democràtica fa referència a anar més enllà de la simple presència de les famílies al centre, és a dir, fer partícip a tota la comunitat educativa del procés de presa de decisions de l'escola i de la vida quotidiana d'aquesta.

Els òrgans de participació de les famílies més habituals són el Consell Escolar i l'AFA. No obstant això, es mostra una feble confiança en aquests espais, ja que acostumen a crear una visió institucionalitzada i poc representativa de l'escola (Comas, Abellán i Plandiura, 2014; en Collet i Tort, 2014). Actualment, hi ha una baixa o nul·la presència de les famílies estrangeres o en altres situacions de vulnerabilitat en aquests òrgans. Per tant, la representació no és justa ni abraça a tots els perfils de família presents a l'escola. Val a dir que, davant la diversitat de famílies del centre, ha de ser l'escola qui es mostri oberta, flexible i propera per tal d'incentivar la participació de totes les famílies. Per tal d'aconseguir-ho, caldrà canviar la gramàtica escolar del centre i qüestionar-se l'estructura i la funcionalitat d'aquests òrgans, així com el valor que es dona a la seva participació. En aquest sentit, serà essencial elaborar de manera conjunta un nou projecte pedagògic innovador i inclusiu, el qual tingui en compte la diversitat de famílies i alumnes i doni veu a tota la comunitat educativa.

Altrament, el projecte *Demoskole* (2013-2016), impulsat per les Universitats de Girona i de Vic, proposa 5 indicadors per analitzar el grau de democràcia de l'escola:

- Dimensió de governança: com són els òrgans de poder de l'escola? Tota la comunitat educativa té veu en els processos de presa de decisions?
- Dimensió d'habitança: Tota la comunitat educativa percep el centre com un espai obert, segur, còmode i on les persones se senten a gust per participar?
- Dimensió d'alteritat: es promou la igualtat d'oportunitats per afavorir la participació de tota la comunitat? Quines mesures es porten a terme per afavorir-la?
- Dimensió de valors, virtuts i capacitats: quins són els valors democràtics que es fomenten i es demanen des de l'escola?
- Metodologies i processos d'aprenentatge democràtics: A l'escola es porten a terme actuacions educatives d'èxit (AEE)?

2. Aconseguir l'**èxit acadèmic de tot l'alumnat**: Collet i Tort (2014) defensen que "els alumnes entenen millor la utilitat dels aprenentatges escolars quan els pares estan a l'escola i coneixen i valoren la feina que s'hi fa". A més a més, aquest objectiu parteix de la idea d'escola per a tothom i assegura que tots els i les alumnes són capaços d'assolir competències i aprenentatges, sempre que es disposin d'unes condicions d'escolarització adients (recursos personals, materials i temporals necessaris; una metodologia d'ensenyament-aprenentatge efectiva, inclusiva, innovadora, contextualitzada amb l'entorn més proper, etc.; una avaluació sistemàtica i formadora, etc.)
3. Afavorir l'**equitat educativa**: segons Demeuse i Baye (2005) en Collet i Tort (2014), l'escola hauria d'assegurar la igualtat d'oportunitats des de 4 àmbits: equitat en l'accés al sistema educatiu (oferta de places, tria d'escola...); equitat en les condicions d'aprenentatge (recursos disponibles, acció tutorial...); igualtat d'aprenentatges i competències assolides un cop finalitzada l'etapa d'escolarització obligatòria; i equitat en la realització personal i en la capacitat d'extrapolar aquells aprenentatges adquirits a altres contextos de la vida quotidiana.

4. DISSENY METODOLÒGIC

Per tal d'assolir els objectius de recerca establerts i poder contrastar les meves hipòtesis inicials, duré a terme un treball de camp que consistirà a conèixer dues realitats educatives similars per raó del perfil de famílies que acuden (perfil socioeconòmic mitjà i mitjà-baix i percentatge similar de famílies d'origen estranger) i per raó de perspectiva educativa per la qual aposten. En aquest cas, ambdues escoles es defineixen com a Comunitats d'Aprenentatge. Els centres escolars que protagonitzaran la meua recerca empírica són: l'Escola Els Quatre Vents de Canovelles i l'Escola Vila Parietes de Parets del Vallès. La tria d'aquests dos centres per desenvolupar el meu Treball de Fi de Grau ha estat la seva proximitat al meu municipi, fet que em facilitarà dur a terme diverses visites a les institucions educatives.

Altrament, els instruments de recollida de dades que faré servir per realitzar aquest estudi de cas són l'entrevista, el qüestionari i l'observació d'una dinàmica d'aula. En primer lloc, dissenyaré una entrevista que portaré a terme a les dues directores dels centres educatius. L'objectiu d'aquesta serà conèixer quina és la perspectiva per la qual aposten; com plantegen la participació activa de les famílies i la relació família-escola a les seves comunitats; quines

actuacions educatives d'èxit porten a terme a les aules... En segon lloc, elaboraré un breu qüestionari destinat al claustre d'ambdues escoles per tal de conèixer quina és la seva experiència personal respecte al model de les Comunitats d'Aprenentatge; quines implicacions té a l'hora de portar-lo a la pràctica (hores dedicades, disseny de recursos...); com perceben la relació amb les famílies de la seva escola, etc. En últim lloc, tindrè l'oportunitat d'observar dues pràctiques educatives d'aula on participen les famílies de l'escola o altres voluntaris/es. A més a més, per tal de guiar la meua anàlisi, dissenyar-se una pauta d'observació que em permetrà planificar la meua pràctica i determinar en quins ítems em fixaré. Així, aquest últim instrument de recollida de dades em servirà per analitzar el funcionament real d'aquesta dinàmica, com és la relació entre els diferents agents, aspectes organitzatius, etc.

Finalment, a partir dels resultats obtinguts d'aquests instruments de recerca, elaboraré un decàleg de bones pràctiques amb aquelles actuacions que afavoreixen la participació de les famílies a les escoles. Cal destacar que aquest decàleg tindrà una finalitat orientativa per altres centres que no contemplin la participació de tota la comunitat educativa com una necessitat de centre o que estiguin interessats a implementar-la, però necessitin alguna guia o formació per iniciar-la.

5. RESULTATS DE LA RECERCA

5.1. Entrevistes a les directores dels centres

A) Actuacions Educatives d'Èxit (AEE) i el seu funcionament

Pel que fa a les Actuacions Educatives d'Èxit que caracteritzen el model de les CA, ambdós centres coincideixen en la implementació de les següents:

- Grups Interactius: treballen les àrees de llengua catalana i matemàtiques “des d'un punt de vista cooperatiu i engrescador”.
- Tertúlies literàries dialògiques: la directora de l'Escola Vila Parietes destaca el fet que aquesta dinàmica també requereix la participació de les famílies des de casa, atès que es demana una preparació prèvia. Així doncs, cal “relacionar el contingut amb les emocions, experiències i coneixements previs dels alumnes, aconseguir que els infants arribin a la idea principal del llibre, que hi hagi una conversa a casa i que, després, aquesta reflexió es pugui portar a l'aula”.
- Comissions mixtes: la directora de l'Escola Els Quatre Vents destaca que, actualment, és l'AEE que més els funciona. “Fomentem que es puguin fer seva l'escola (...), volem que el centre es converteixi en l'escola que desitgen, en l'escola que somien i la que volen

per als seus infants”. D’aquesta manera, a partir d’aquesta actuació aconseguir que les famílies també tinguin un paper de decisió dins dels centres.

- Model de resolució dialògica de conflictes: val a dir que els centres porten a terme aquesta actuació d’una manera ben diferenciada. D’una banda, l’Escola Els Quatre Vents planteja la resolució de conflictes a partir de cercles restauratius i proactius, on es dona veu als diferents agents implicats, es fomenta l’escolta activa, el respecte a la diferència, etc. D’aquesta manera, creen un espai on els infants puguin explicar les seves versions, com s’han sentit i què necessiten. Així doncs, aposten perquè els infants, moltes vegades amb el suport dels adults o de l’equip socioeducatiu que disposa el centre, siguin capaços de reflexionar entorn el conflicte i puguin plantejar una solució restaurativa. D’altra banda, l’Escola Vila Parietes disposa dels anomenats “Club dels Valents” i “Club Lila”. Dues agrupacions formades pels infants de l’escola que es regeixen a partir d’una norma consolidada per tota la comunitat educativa. Aquesta té com a finalitat regular el comportament dels infants i va sorgir a mesura que reflexionaven entorn què és un conflicte i elaboraven un decàleg de bones pràctiques. D’aquesta manera, davant d’un conflicte a l’aula s’organitza una assemblea, on tot el grup-classe reflexiona sobre l’acció o el comportament (i no sobre l’alumne) i es planteja que aquella persona pugui sortir del club durant uns dies. Si tothom està d’acord, deixen que passi el període de temps establert i, després, tornen a organitzar una assemblea, on valoren si l’actitud de la persona o persones implicades ha millorat, etc. Altrament, el Club Lila està plantejat per donar resposta a conflictes relacionats amb la sexualitat i el masclisme i consisteix a cridar la paraula “lila” davant d’una actuació d’aquest tipus. Així doncs, les persones que siguin al voltant del conflicte hauran de crear una barrera entre la víctima i l’agressor. Cal destacar que aquesta va ser una idea plantejada per dues alumnes de l’escola força conscienciades sobre aquesta problemàtica social.
- Formació a les famílies: a partir de demandes de les famílies o propostes dels centres. Es destaquen formacions com: el model d’aprenentatge de les matemàtiques que fan servir als centres (matemàtiques OAOA), tallers sobre coeducació i sexualitat, alfabetització i aprenentatge del català, el model de resolució dialògica de conflictes que fan servir a l’escola, tallers de costura, etc. Altrament, l’Escola Els Quatre Vents destaca els plenaris de la comunitat, és a dir, formacions que organitzen una vegada al curs envers temàtiques d’interès que puguin incloure a totes les edats; i les “tertúlies cafè”, les quals són reunions més informals, sota demanda de les famílies, on també s’estableix

un tema d'interès i es dona peu a què les famílies puguin plantejar preguntes, experiències, consells, etc.

Altrament, les famílies tenen altres oportunitats per participar en les escoles, ja sigui preparant material, acompanyant a sortides, formant sobre alguna temàtica o àrea de coneixement que dominin, etc. Així, la directora de l'Escola Els Quatre Vents destaca la importància d'oferir diversitat d'espais de participació, per tal que totes les famílies se sentin convidades al centre i puguin aportar d'una manera o d'una altra. En la mateixa línia, la directora de l'Escola Vila Parietes assegura que "les famílies poden decidir com, quan i on volen participar".

A més a més, una AEE que només s'implementa a l'Escola Vila Parietes és la Biblioteca Tutoritzada. Aquesta es tracta d'un espai establert al centre, fora de l'horari lectiu, on voluntaris/es s'ofereixen per donar suport a aquells infants amb més dificultats a l'hora de fer els deures escolars.

Val a dir que la directora de l'Escola Vila Parietes destaca que no totes les docents que arriben noves a l'escola estan familiaritzades amb el model de les CA. En aquest sentit, necessiten un modelatge, anar a observar altres dinàmiques, etc., abans de poder implementar les diferents AEE a les seves aules.

B) Participació de les famílies a l'escola

La directora de l'Escola Vila Parietes assegura que el percentatge aproximat de participació de les famílies és d'un 25%, tot i que destaca que reben més participació per part dels voluntaris/es del servei comunitari de l'Institut del municipi. Així doncs, la directora de l'Escola Els Quatre Vents aposta que el percentatge de participació no és superior al 50%. Ara bé, pel que fa a les barreres per les quals hi ha famílies que no participen en l'escola, aquestes són diverses, tot i que predominen: motius lingüístics, culturals (valor que li donen a l'educació), manca d'interès per la proposta, desconeixença sobre la importància que té pels centres la seva participació, motius laborals i manca de temps per gestionar la conciliació familiar. Així, la directora de l'Escola Vila Parietes destaca que predomina la falta d'interès per participar. També, insisteix en la idea que depèn de l'acció tutorial i del foment que fa cada tutor o tutora d'aquesta participació. En canvi, ambdós centres asseguren que "actualment, les noves famílies que arriben al centre són, majoritàriament, famílies que creuen i aposten per la nostra manera de fer a l'escola" i, en aquest sentit, es nota molt com aquesta participació va en augment.

D'aquesta manera, un dels principals inconvenients que caracteritzen a aquest model pedagògic és la necessitat de tenir una gran quantitat de voluntaris/es que participin en el centre, per tal que es puguin assolir els objectius reals de cadascuna de les dinàmiques que es proposen. La directora de l'Escola Els Quatre Vents considera que moltes vegades és difícil aconseguir aquesta participació i que es tracta d'una "lluïta" constant el fet d'haver d'anar darrere de les famílies, tot defensant les formes de treballar d'aquests centres. En canvi, les escoles argumenten que aquest model pedagògic també mostra molts beneficis, dels quals es destaca: la connexió directa que s'estableix entre allò que fan a l'escola i a casa; el fet de poder gaudir de la diversitat que trobem als centres; que les famílies puguin veure, de primera mà, com aprenen els seus infants a les aules, etc. A més a més, la directora de l'Escola Vila Parietes defensa que "hem de fer veure que som transparents (...), que ens mostrem tal com som i que, per aquest motiu, donem total flexibilitat".

Altrament, una mesura clau que caracteritza el model de CA de l'Escola Els Quatre Vents és el fet que quan els voluntaris/es entren a l'escola han de firmar un conveni de col·laboració, en el qual es defineixen quins són els seus drets i deures com a participants. Així doncs, estableixen límits, defineixen el rol dels voluntaris/es i destaquen la importància d'esdevenir responsable i de guardar confidencialitat amb tot allò que passi durant la seva participació. En aquest sentit, el rol dels participants en l'escola és de guies i acompanyants, però en cap cas les famílies seran qui avaluaran o gestionaran conflictes del grup-classe. En canvi, l'Escola Vila Parietes defensa que les famílies adopten el rol d'educadors i que, per a ells, són com unes docents més dins de les aules.

Així mateix, pel que fa al procés de reclutament de les famílies, la directora de l'Escola Vila Parietes explica que es presenten les diferents propostes a l'inici de curs i les famílies s'apunten lliurement segons la seva disponibilitat o preferència d'activitat. No obstant això, la directora de l'Escola Els Quatre Vents comenta que compten amb diferents processos de reclutament segons la tipologia d'activitat. En el cas que sigui una dinàmica d'aula, els tutors i tutores s'encarreguen de reclamar aquesta participació i són les famílies qui s'organitzen a través dels grups de *WhatsApp* de cada grup-classe. En canvi, en el cas que es tracti d'una participació més a nivell de centre, així com les comissions mixtes, les famílies són informades a l'inici de curs i elles mateixes s'apunten si estan interessades. Altrament, en el cas que sigui una participació més informal, com el fet de tallar fruita per l'esmorzar dels infants, és el conserge qui surt a la porta de l'escola i convida les famílies a participar.

Un cop les famílies comencen a participar en les seves escoles, aquestes ofereixen un acompanyament inicial, on se'ls explica el funcionament de les diferents dinàmiques. Ara bé, quan les famílies ja participen habitualment, no reben cap tipus formació específica. L'Escola Vila Parietes destaca el fet que coneixen el perfil i les característiques de les famílies que actualment participen, així com les seves necessitats.

Finalment, vaig preguntar a les directores quina creien que era la clau per fomentar la participació de les famílies. D'una banda, la directora de l'Escola Vila Parietes considera que, per començar, ha de ser una visió i una iniciativa de centre, és a dir, com a escola has de voler que les famílies entrin. D'altra banda, la directora de l'Escola Els Quatre Vents destaca que la clau és "la proximitat, la confiança i el fet de saber gestionar aquesta participació". Així doncs, considera que es tracta d'un element bàsic, el qual hauria de ser prioritat en tots els centres educatius.

C) Relació família-escola

Pel que fa a l'establiment de vincles família-escola, ambdós centres coincideixen en la idea que la relació que estableixen amb les famílies dels seus centres educatius són bones, fluides, de proximitat i de confiança. Així, la directora de l'Escola Els Quatre Vents destaca la necessitat de mostrar-se proper per tal d'aconseguir que les famílies confiïn en l'escola i en el seu projecte educatiu. En cas contrari, les famílies no participarien. A més a més, destaca que amb les famílies d'ètnia gitana "hem hagut de fer molt vincle i treballar perquè agafessin confiança i deixessin als seus fills i filles a l'escola. De fet, fins fa un parell de cursos els infants d'ètnia gitana no venien a les colònies ni a les excursions". Fins i tot, destaca que han vingut famílies d'altres escoles a demanar-li ajuda, perquè sabien que ella era de confiança.

Altrament, pel que fa als canals de comunicació establerts amb les famílies, tots dos centres compten amb la plataforma digital *Tokapp School*, a través de la qual mantenen contacte directe amb les famílies de cadascun dels seus grups-classe. A més a més, l'Escola Vila Parietes afirma que també es posen en contacte amb les famílies via correu electrònic, les agendes dels alumnes i oralment a les entrades i a les sortides de l'escola, on sempre hi ha la conserge que avisa si alguna família vol una reunió. En canvi, l'Escola Els Quatre Vents destaca la pàgina web, el compte d'*Instagram* i de *Facebook* del centre com les plataformes on comparteixen les fotografies i els vídeos de tota la part més vivencial del centre. Ara bé, també comptem amb grups de *WhatsApp* formats per les famílies de cada grup-classe. Així doncs, de cada grup surt un o una representant, qui formarà part d'un altre grup amb tots els representants de l'escola i la directora amb el seu telèfon personal. Val a dir que la directora de l'Escola Els Quatre Vents

destaca que, a vegades, es troben amb la problemàtica que algunes famílies no parlen la llengua vehicular del centre i, per tant, no entenen els missatges oficials que s'envien des d'aquestes plataformes. D'aquesta manera, el centre ha contractat una versió que permet traduir el missatge a la llengua que es desitgi.

5.2. Qüestionari destinat al claustre dels centres

He rebut un total de 19 respostes al meu qüestionari destinat al claustre dels centres. Així doncs, 11 d'aquestes respostes són de docents de l'Escola Vila Parietes i 8 de l'Escola Els Quatre vents.

A) Actuacions Educatives d'Èxit (AEE) i el seu funcionament

Pel que fa a l'aplicació del model de les Comunitats d'Aprenentatge a les aules escolars, el 73,7% dels docents assegura que ha rebut formació entorn d'aquest model pedagògic. A més a més, el 52,6% creu que el número 4 defineix el seu coneixement envers com funciona i com implementar les AEE i la resta de mesures que caracteritzen aquest model a les seves aules, essent el número 1 el mínim i el número 5 el màxim establert (vegeu figura 6 de l'annex 3).

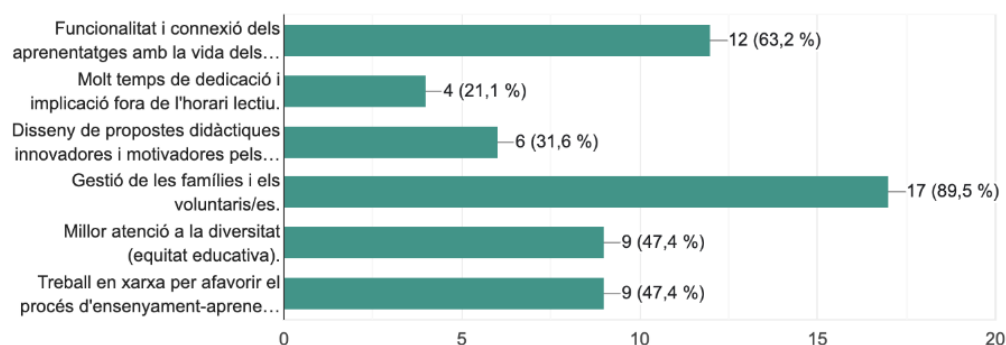
Altrament, pel que fa a les implicacions que comporta aquesta línia pedagògica, el 89,5% dels participants coincideixen en la idea que la gestió de les famílies i els voluntaris/es es tracta d'una de les tasques que tenen més rellevància en el seu dia a dia com a mestres en una CA. En canvi, un dels beneficis que destaquen d'aquest model és el fet de poder connectar els aprenentatges amb la vida quotidiana dels i les alumnes, fent-los més funcionals, motivadors i contextualitzats. En la mateixa direcció, també destaquen el fet que el model de les CA afavoreix la millora de l'atenció a la diversitat, així com la necessitat de treballar en xarxa per afavorir el disseny i la implementació de les diferents propostes i, alhora, el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants. De fet, una de les docents participants assegura que "la participació de les famílies pot potenciar l'autoestima dels infants i que les famílies puguin compartir espais d'aprenentatge amb els infants...". No obstant això, l'ítem establert que menys vots ha rebut ha estat la necessitat de dedicar hores fora de l'horari lectiu per poder dissenyar i planificar les propostes. Seguidament, adjunto el gràfic de barres que resumeix els resultats obtinguts en aquesta pregunta:

Figura 1

Els ítems amb més rellevància a l'hora d'implementar el model de les CA a les aules.

3. Marca els 3 ítems que per tu són els més rellevants respecte a la implementació del model de les CA a les aules.

19 respuestas

Nota. Elaboració pròpia.

B) Participació de les famílies a l'escola

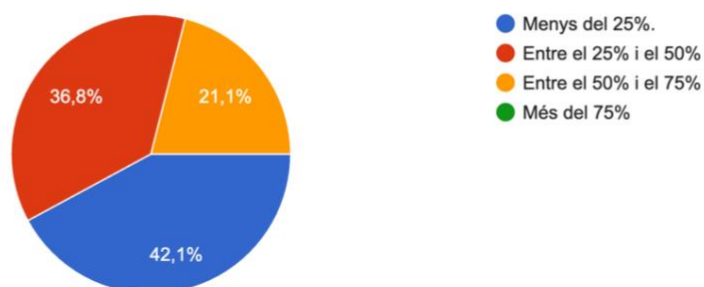
Pel que fa al percentatge aproximat de famílies que participen activament als centres, he rebut respostes força variades. Així, el 42,1% dels docents participants assegura que menys del 25% de les famílies que conformen el centre participa activament a les diferents propostes plantejades; el 36,8% assegura que entre el 25% i el 50% de les famílies sí que ho fan; i el 21,1% creu que la participació gira entorn el 50% i el 75%. Ara bé, cap dels docents aposta per l'opció que el percentatge que correspon a la participació de les famílies és superior al 75%. Seguidament, podeu observar el diagrama de sectors que recull les respostes:

Figura 2

Percentatge de famílies que participa activament a les escoles.

5. Quin creus que és percentatge aproximat de famílies que participa activament a la teva escola?

19 respuestas

Nota: Elaboració pròpia

En aquest sentit, vaig voler preguntar quins creien que eren els motius pels quals hi ha famílies que no participen en les seves escoles. Així, els resultats obtinguts destaquen la manca de temps com el motiu més predominant (representa el 84,2% de les respostes). De fet, una de les docents participants planteja que “les empreses haurien de fer horaris més racionals per permetre la conciliació familiar”. A més, també s’assenyalen les barres idiomàtiques i culturals i els contextos personals de les famílies (estructures familiars, etc.). Val a dir que una de les docents defensa que “el problema és que la majoria de famílies no s’implica en els aprenentatges dels seus fills i filles”.

Altrament, també vaig plantejar als docents participants quina creien que era la clau per fomentar la participació de les famílies a les escoles. Entre les respostes rebudes es destaquen: oferir una diversificació d’espais de participació; presentar la línia d’escola i les diferents propostes des del primer dia; transmetre els beneficis i la importància que té la seva participació per a la comunitat educativa; programar xerrades i formacions destinades a les famílies; i aconseguir “que les famílies se sentin part del projecte des del primer dia” i també puguin prendre decisions. També, m’agradaria destacar el comentari d’una docent que defensava que la clau és “un bon lideratge per part de la directora que no sempre hi és”.

C) Relació família-escola

Pel que fa a l’establiment de relacions família-escola, vaig preguntar als docents participants com creien que era d’important crear bons vincles amb les famílies de les seves escoles. Així, un 89,5% dels participants assegura que el 5 defineix la rellevància de crear vincles de confiança i proximitat amb les famílies que conformen els centres, essent el número 1 el mínim i el número 5 el màxim establert. (vegeu figura 8 de l’annex 3). De fet, 9 dels docents participants assegura que la clau per fomentar la participació de les famílies és establir vincles de confiança i transparència i bones vies efectives de comunicació.

5.3. Observacions de les dinàmiques d’aula

A) Actuacions Educatives d’Èxit (AEE) i el seu funcionament

Les dues dinàmiques d’aula que he pogut observar i analitzar als centres escolars han estat Grups Interactius de l’àrea de Llengua Catalana i Literatura, un a l’aula de 3r de primària (Escola Els Quatre Vents) i un altre a l’aula de 5è de primària (Escola Vila Parietes). Ambdues dinàmiques es realitzaven en l’horari de la tarda i tenien una durada aproximada d’uns 90 minuts.

En el cas de l'Escola Els Quatre Vents, la sessió iniciava amb els infants organitzats en dos grups: un format per aquells infants amb Necessitats Educatives Específiques, els quals marxaven a l'aula de Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva (SIEI) que disposa l'escola, juntament amb la Mestra Especialista de Suport a la Inclusió (MESI). En aquest cas, els infants duïen a terme activitats de llengua adaptades a les seves necessitats. Altrament, la resta d'alumnat es quedava a l'aula de referència i es dividia en 3 equips, cadascun format per 6 alumnes aproximadament. Val a dir que aquests equips estaven constituïts per la mestra, qui em va assegurar que intentava que fossin el màxim d'heterogenis possibles. No obstant això, en el cas de l'Escola Vila Parietes, tot l'alumnat es trobava a l'aula de referència, on ja estaven dividits en 4 equips de 6 alumnes aproximadament, els quals es mantenien per aquesta dinàmica.

Pel que fa a les diferents activitats plantejades, en el cas de l'Escola Els Quatre Vents, aquestes han estat les següents: descripcions orals de diferents imatges; un joc de buscar paraules a partir de les seves inicials; i construcció d'oracions a partir de vocabulari treballat. Val a dir que la docent em va comentar que, com a mínim, una activitat sempre estava plantejada per reforçar l'oralitat en català, atès que es tracta d'una dificultat de grup-classe. En canvi, en el cas de l'Escola Vila Parietes, les activitats han estat: el joc de taula "Scrabble"; una comprensió lectora; una sopa de lletres per treballar els accents oberts i tancats; i un text amb errades ortogràfiques. Cal destacar que la docent ressalta el fet que totes les activitats tenen un caràcter cooperatiu, que acostumen a ser força variades, que sempre s'intenta que hi hagi un joc de taula i que amb aquestes dinàmiques volen reforçar aprenentatges ja treballats anteriorment. Per acabar, en tots dos centres cada activitat tenia una durada aproximada d'uns 15 o 20 minuts i, per finalitzar la sessió, no van dur a terme cap mena de tancament o debat.

B) Participació de les famílies a l'escola

Tots dos centres asseguren que acostumen a tenir una gran quantitat i diversitat de famílies que participen, aspecte que caracteritza els seus contextos d'escola. Ara bé, pel que fa a la quantitat de famílies participants en les dinàmiques que vaig poder observar, a l'Escola Els Quatre Vents només va venir un pare voluntari, el qual acostuma a ser fix a cada sessió de Grup Interactiu. Val a dir que el centre posa com a límit un màxim de 3 o 4 voluntaris/es per sessió. En canvi, a l'Escola Vila Parietes van venir un total de 7 voluntàries, 4 d'elles mares voluntàries d'alumnes de l'aula i 3 alumnes voluntàries del servei comunitari de l'Institut del municipi. Cal destacar que una d'elles era una mare d'origen marroquí amb un bon nivell de català.

A més a més, pel que fa al rol que adopten les famílies en aquestes dinàmiques, ambdues escoles coincideixen en la idea que les famílies venen per oferir suport i acompanyament als alumnes durant el desenvolupament de les diferents activitats que es plantegen. Altrament, pel que fa al procés de reclutament de les famílies, els centres exposen que són les mateixes famílies qui s'organitzen i s'apunten al calendari de les dinàmiques que els interessa segons la seva disponibilitat, preferència d'activitat, etc. A més, per tal d'oferir pautes i suport als voluntaris/es, els centres ofereixen les descripcions de les activitats i les respostes una setmana abans de la seva participació i deixen que les famílies triïn quina activitat volen dinamitzar.

C) Relació família-escola

Pel que fa al caràcter de les interaccions que es produeixen durant les dinàmiques, cal destacar que les docents es mostren assertives, flexibles i disposades a oferir ajuda sempre que algun dels voluntaris/es ho necessiti. Ara bé, pel que vaig poder observar la quantitat d'interaccions entre els agents és limitada i s'estableix una relació força cordial. No obstant això, el fet que els infants estiguin acostumats a aquest tipus d'interaccions entre l'escola i les seves famílies afavoreix que els alumnes percebin aquest tipus de dinàmiques com quelcom natural i quotidià. Així doncs, en termes generals, els climes d'aula que s'establien eren bons, de proximitat, cooperatius i òptims per l'aprenentatge.

6. DISCUSSIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS

A) Actuacions Educatives d'Èxit (AEE) i el seu funcionament

Pel que fa a l'observació dels Grups Interactius que vaig realitzar als dos centres escolars, m'agradaria analitzar dos aspectes que em van cridar força l'atenció. D'una banda, em va sorprendre el fet que l'Escola Els Quatre Vents optés per dividir el grup-classe segons si eren infants amb Necessitats Educatives Específiques o no. Així, els infants amb NESE marxaven a l'aula SIEI amb la mestra especialista. D'aquesta manera, m'agradaria destacar que els GI estan pensats per fomentar el treball cooperatiu, l'aprenentatge entre iguals i la participació activa de tot l'alumnat (Departament d'Educació, 2019). En aquest sentit, considero que no acaben d'aprofitar al màxim totes les oportunitats que la dinàmica els ofereix. De fet, el model de les CA també té l'objectiu d'aplicar la idea d'escola inclusiva, on tothom té cabuda i on s'ofereix una igualtat d'oportunitats i recursos segons les necessitats de cadascun dels alumnes (equitat educativa). D'altra banda, em va sobtar el fet que cap de les dinàmiques que vaig observar comptava amb un tancament o debat final. A més, ambdues docents expressaven que una de les necessitats dels seus grups-classe era la manca d'ús, sobretot oral, del català. En aquest

sentit, considero que podrien minimitzar aquesta necessitat plantejant espais o moments en què els infants poguessin expressar-se oralment. D'aquesta manera, seria oportú plantejar un tancament al final de les sessions de GI, on els infants puguin explicar com s'han sentit, quina activitat els ha agradat més o menys, destacar algun aspecte, etc. Així doncs, penso que podrien veure la funcionalitat del català com a eina de comunicació i es fomentaria el seu ús en espais formals i informals del centre.

Altament, una creença que està present en la gramàtica escolar d'alguns centres és la idea que els infants necessiten un bon acompanyament i implicació per part de les famílies per poder desenvolupar les tasques escolars des de casa (Comas, 2019a). Així, Lee i Bowen (2006) i Collet i Tort (2014) defensen que aquesta perspectiva no té present la diversitat de famílies que conformen els centres, així com les seves característiques i necessitats. En aquest sentit, penso que l'AEE que planteja l'Escola Vila Parietes, la Biblioteca Tutoritzada, es tracta d'una molt bona eina per poder minimitzar les desigualtats respecte a l'accés a recursos i suports que puguin necessitar els infants a l'hora de dur a terme les tasques escolars.

B) Participació de les famílies a l'escola

Pel que fa al percentatge de famílies que participen activament, podem veure que en tots dos centres trobem un gran ventall de famílies desconnectades o invisibles, segons els models de família que plantegen Collet i Tort (2014) i Comas (2019a). Així, les escoles destaquen la falta d'interès de les famílies com un dels motius predominants pels quals no participen activament als centres. D'aquesta manera, considero que seria essencial que els centres realitzessin un canvi de perspectiva i deixessin de percebre les famílies com a problema o com a culpables (Collet i Tort, 2014). Per contra, seria necessari que les escoles analitzessin de manera crítica la seva tasca docent, per tal de detectar aquelles barreres que dificulten la participació de les famílies a les institucions educatives.

A més a més, aquesta participació també requereix una regulació i definició clara segons la línia pedagògica del centre i les seves necessitats (Collet i Tort, 2014). En aquest sentit, podem veure com l'Escola Els Quatre Vents ha optat per dissenyar un conveni de col·laboració, on s'expliciten el rol, les funcions i les responsabilitats que adopten les famílies quan participen en l'escola, tot fent èmfasi en la responsabilitat i la confidencialitat.

Altrament, tenint en compte la idea d'escola democràtica que plantegen Collet i Tort (2014) i els 5 indicadors per analitzar el grau de democràcia dels centres proposats per la Universitat de Vic (2016), podem concloure que:

- Ambdós centres tenen en compte la dimensió de governança, ja que plantegen les comissions mixtes com l'espai on tota la comunitat educativa pot participar en els processos de presa de decisions dels centres. De fet, l'Escola Els Quatre Vents assegura que és l'AEE que més els funciona.
- Pel que fa a la dimensió d'habitança, tots dos centres destaquen la necessitat de mostrar-se transparents, flexibles, oberts i pròxims a les famílies. Tot i això, encara no aconsegueixen gaudir d'un percentatge de participació que superi el 50%.
- Pel que fa a la dimensió d'alteritat, les escoles tenen present la diversitat de famílies que reben als seus centres. D'aquesta manera, han establert diversitat d'espais i moments de participació per tal d'encoratjar a totes les famílies a involucrar-se de forma activa als centres.
- Pel que fa a la dimensió dels valors democràtics que fomenten els centres, es destaca el model de resolució dialògica de conflictes com aquella actuació que vetlla per fomentar el respecte, l'escolta activa, la convivència, la cooperació, etc.
- I pel que fa a la implementació de metodologies que tinguin en compte els processos d'aprenentatge democràtics, podem veure com el model de les CA es tracta d'un bon referent respecte a la implementació d'Actuacions Educatives d'Èxit com a tret característic de la seva proposta pedagògica.

C) Relació família-escola

Aquesta recerca iniciava amb la percepció que l'establiment de vincles família-escola suposava un sobre esforç i una sensació de complexitat i incomoditat per als centres escolars. En aquest sentit, plantejava la idea de comunitat educativa, és a dir, aquella perspectiva que fomenta l'establiment de bons vincles amb les famílies per tal de millorar la convivència, el benestar al centre i el treball en xarxa per afavorir el procés d'ensenyament-aprenentatge dels alumnes. En aquest sentit, els instruments de recollida de dades conclouen amb la importància d'establir bons vincles de proximitat i confiança amb les famílies. No obstant això, els docents assenyalen la gestió de les famílies com una de les implicacions que més rellevància té en el seu dia a dia com a docents en una CA. D'aquesta manera, considero que aquesta perspectiva es tracta d'una barrera que dificulta el foment de la participació activa de les famílies. Així doncs, m'agradaria destacar la necessitat d'establir vincles de proximitat, confiança, comunicació efectiva i

seguretat amb les famílies, per tal que aquestes percebin el centre com un espai obert, segur, còmode i flexible i s'interessin per participar (Collet i Tort, 2014). És cert que ambdues escoles destaquen molt aquesta necessitat de mostrar-se transparents i confidents. Ara bé, sembla que aquesta actitud no arriba a totes les famílies que conformen el centre, atès que no acaben d'aconseguir percentatges rellevants de participació, els quals comptin amb la diversitat de famílies que caracteritza els seus contextos.

7. DECÀLEG DE BONES PRÀCTIQUES

Els resultats obtinguts de la recerca i la discussió a partir del marc teòric conceptual m'han permès elaborar un decàleg de bones pràctiques per fomentar la participació de les famílies a l'escola, el qual consta de 10 punts que no presenten un ordre jeràrquic.

Figura 3

Decàleg de bones pràctiques per fomentar la participació de les famílies a l'escola.

Nota: elaboració pròpia

8. CONCLUSIONS FINALS

La realització d'aquesta recerca empírica m'ha permès concloure que la participació activa de les famílies a l'escola hauria de ser un tret característic de qualsevol centre educatiu. Ara bé, aquesta mesura pedagògica ha de néixer com un enfocament de centre i, per tant, no es pot implementar sense haver analitzat el context de la nostra escola; haver definit el rol i les responsabilitats que adquireixen els participants; haver minimitzat al màxim les possibles barreres que es puguin trobar la diversitat de famílies que conformen el nostre centre; haver aplicat estratègies proactives per incentivar la participació de totes les famílies, etc.

Altrament, pel que fa a l'assoliment dels objectius de recerca establerts, val a dir que el desenvolupament d'aquesta investigació m'ha permès validar la rellevància d'implicar activament a tota la comunitat educativa en la vida quotidiana de l'escola, tant pels seus beneficis pedagògics com pels beneficis respecte la convivència i l'establiment de bons vincles família-escola. A més a més, el fet d'endinsar-me en el model de les CA m'ha facilitat conèixer un gran ventall de bones pràctiques, però, alhora, esdevenir crítica amb el funcionament de les AEE per les quals aposten. Així doncs, aquest treball de camp m'ha permès dissenyar un decàleg de bones pràctiques per tal de guiar la implementació d'aquesta mesura en qualsevol centre educatiu.

D'aquesta manera, considero que la realització d'aquesta recerca m'ha permès assolir les competències pròpies del Grau en Educació Primària (Universitat Autònoma de Barcelona, 2023). D'una banda, la investigació ha afavorit el meu desenvolupament d'una mirada crítica respecte a la tasca docent, la qual serà de gran utilitat de cara al meu futur com a mestra, per tal de poder analitzar i millorar la qualitat i el caràcter innovador de les meves respostes educatives. D'altra banda, he pogut confirmar la necessitat que tenim com a docents d'estar en constant formació i renovació per tal d'adaptar-nos als canvis que es puguin produir i dotar les nostres intervencions didàctiques d'equitat i inclusivitat.

Per concloure, m'agradaria destacar l'interès i la motivació amb què vaig iniciar la recerca i la qual ha estat present al llarg de tot el posterior desenvolupament. No obstant això, també m'agradaria esdevenir crítica amb la meua feina i destacar dues propostes de millora. D'una banda, penso que el fet d'haver observat només una dinàmica a cada centre educatiu ha limitat la meua anàlisi posterior. Així, proposo observar altres dinàmiques o fer-les més d'una vegada. D'altra banda, hauria estat interessant haver pogut comptar amb el punt de vista de les famílies d'ambdues escoles, per tenir una mirada més global dels centres educatius.

9. BIBLIOGRAFIA

Ávila Francés, M. (2005). Socialización, Educación y Reproducción Cultural: Bourdieu y Bernstein. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 19 (1), 159-174. Disponible a: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/1343189.pdf>

Collet, J. Tort, A. (2014). *Millors vincles, millors resultats? La relació entre docents i famílies per a l'èxit acadèmic de tot l'alumnat*. Document de treball Fundació Jaume Bofill. Disponible a: https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/9/n/t/r/b/t/k/c/0/documentdetreball_4_millorsvincles.pdf

Comas, M. (2019a). Claus per repensar el paper de les famílies dins la comunitat educativa. *Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2018*, 6, 357-394. Disponible a: https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/g/6/9/8/i/w/2/j/u/06_cap-6anuari2018.pdf

Comas Sàbat, M. (2019b). *Okupes a l'escola!: La veu de les famílies en el sistema educatiu*. Eumo Editorial.

Escola Els Quatre Vents (2016). *Projecte educatiu de centre*. Escola Els Quatre Vents. Recuperat de: <https://agora.xtec.cat/escolaelsquatrevents/wp-content/uploads/usu584/2018/09/PEC-4Vents-Juny2016.pdf>

Escola Els Quatre Vents (2019). *Projecte Lingüístic de centre*. Escola Els Quatre Vents. Recuperat de: <https://agora.xtec.cat/escolaelsquatrevents/wp-content/uploads/usu584/2020/01/Projecte-Ling%C3%83%C2%BC%C3%83stic-Els4Vents-19.pdf>

Escola Els Quatre Vents. (2024). *Escola Els Quatre Vents (Canovelles): Comunitat d'Aprenentatge*. Pàgina web oficial. Departament d'Educació (Xtec). Recuperat de: <https://agora.xtec.cat/escolaelsquatrevents/>

Escola Vila Parietes (2021a). *Projecte educatiu de centre*. Escola Vila Parietes. Recuperat de: https://drive.google.com/file/d/1eZ11r7s82gLc7laNq9sqMiCc0x6e-6bl/view?usp=drive_link

Escola Vila Parietes (2021b). *Projecte Lingüístic de centre*. Escola Vila Parietes. Recuperat de: https://drive.google.com/file/d/1OUO1Mr97jDE2H2f7ocbNcgNNvraHpMqO/view?usp=drive_link

Escola Vila Parietes (2022). *Pla de comunicació*. Escola Vila Parietes. Recuperat de: https://drive.google.com/file/d/1E1n8go5riEdFZ88CrW2gWgLoA1CfG_zv/view?usp=drive_link

Escola Vila Parietes. (2024). *Escola Vila Parietes: Comunitat d'Aprenentatge Infantil i Primària*. Pàgina web oficial. Departament d'Educació (Xtec). Recuperat de: <https://agora.xtec.cat/ceip-vila-parietes/>

Generalitat de Catalunya. (2022). *Comunitat Educativa. Escola i famílies*. Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Recuperat de: <https://xtec.gencat.cat/ca/comunitat/escolaifamilies/>

Generalitat de Catalunya. (2024). *Xarxa Comunitats d'Aprenentatge de Catalunya*. Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Disponible a: <https://xtec.gencat.cat/ca/projectes/comunitats/xarxa-comunitats-daprenentatge-de-catalunya/>

Generalitat de Catalunya. (2019). *Xarxa de Comunitats d'Aprenentatge: per a la millora de l'èxit educatiu i de la convivència als centres*. Departament d'Educació Generalitat de Catalunya. Recuperat de: <https://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/comunitats/el-proces-de-transformacio-en-comunitat-daprenentatge/orientacions-comunitats-daprenentatge.pdf>

Universitat de Vic (2016). *Projecte Demoskole*. Grup de Recerca Educativa de la UVic. Disponible a: <https://mon.uvic.cat/greuv/category/projecte-demoskole/>

Simón Rueda, C. et al. (2016). Transformando la “gramática escolar” para ser más inclusivos: La experiencia de tres centros educativos. *Contextos educativos. Revista de Educación*, (19), 7-24. DOI disponible a: <https://doi.org/10.18172/con.2784>

Tort, A. Collet, J. (2017). *Escola, famílies i comunitat: La perspectiva imprescindible per educar*. Editorial Octaedro.

Universitat Autònoma de Barcelona (2024). *Grau en educació primària*. Pàgina web oficial (UAB).

Disponible a: <https://www.uab.cat/web/estudiar/llistat-de-graus/pla-d-estudis/competencies-/resultats-d-aprenentatge/educacio-primaria-1345467819221.html?param1=1229413437355>

Qüestionari elaborat per a aquesta recerca:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfr9VzxS0prU0GPjtAsr7qwF0eCDyz3oqw7-RJSEeu6RPRCTQ/viewform?usp=sf_link

10. ANNEXOS

10.1. Annex 1: entrevista a la directora de l'Escola Els Quatre Vents (Jèssica)

1. Petita descripció de la composició del centre: nombre d'alumnes, nivell socioeconòmic de les famílies, percentatge de famílies en situació de vulnerabilitat econòmica, lloc d'origen, llengües d'ús en contextos informals del centre i a casa... (Cal aclarir que només es demanen dades aproximades per tal d'evitar recollir informació confidencial).

Actualment, l'Escola Els Quatre Vents rep a un total de 374 alumnes, entre l'etapa de Primària i d'Infantil. El nivell socioeconòmic de la majoria de les famílies és mitjà-baix, tot i que al nostre centre trobem molta diversitat de famílies. La nostra escola es tracta d'un centre de màxima complexitat i, en aquest sentit, un 40% de les famílies viu en una situació de vulnerabilitat econòmica. A més, el centre disposa de molta matrícula viva, és a dir, per a nosaltres és comú rebre a infants que s'incorporen de manera tardana a l'escola. Així, els països d'origen de les famílies del centre són: 30% del Magreb, 11% del Centre i Sud-amèrica, 15% d'Àfrica, 1% d'Àsia, 35% són famílies autòctones i un 12% són famílies d'ètnia gitana. Altrament, pel que fa a les llengües que es parlen al centre, es destaca el castellà com la llengua majoritària d'ús en contextos informals del centre.

2. Per què vau apostar pel model de les Comunitats d'Aprenentatge?

Aquesta escola va néixer en el curs 2006 amb l'antic director, l'Antoni Lucas, qui ja tenia experiència com a director i com a docent en diferents centres. Ell ja havia sentit a parlar del model de les Comunitats d'Aprenentatge, sobretot d'escoles d'Astúries i d'altres parts de l'Estat. D'aquesta manera, de seguida que es va constituir l'escola, ell ja va considerar que aquest projecte podia ser una molt bona proposta per al municipi (Canovelles) i per a la tipologia de famílies que rebem. El seu somni era construir un centre on famílies i docents anéssim de la mà. Actualment, aquest es tracta d'un centre de màxima complexitat, però en el 2006 encara no ho era, tot i que ja començava a presentar trets característics.

3. Quins creus que són els avantatges i els inconvenients d'aquesta perspectiva educativa? (Sostenibilitat de les Comunitats d'Aprenentatge)

Pel que fa als avantatges de les CA penso que, en el nostre cas, el fet de tenir una gran diversitat de famílies i de cultures, ens permet portar a terme propostes d'activitats interculturals. Pensem que és un gran avantatge tenir la participació de les famílies i d'altres voluntaris a l'escola. Ara bé, cal tenir-ho.

En aquest sentit, pel que fa als inconvenients, el més predominant és la necessitat de tenir una bona borsa de voluntariat i de famílies que participin i que vinguin a l'escola. Aquest es tracta d'un element cabdal, atès que sense elles, la nostra metodologia d'escola no es pot portar a terme, les dinàmiques no funcionarien. És cert que sí que es poden tirar endavant uns grups interactius, a base de tenir dues docents a l'aula o que els alumnes de 6è facin un voluntariat a les aules del centre. Ara bé, aquesta no és la finalitat de la proposta, sinó la participació de les famílies. Altrament, un altre desavantatge és que el paper d'anar cridant a les famílies perquè vinguin a les diferents propostes recau en els tutors i tutores. Moltes vegades aquesta resulta una tasca pesada i constant, ja que has d'anar darrere de les famílies.

4. Com participen les famílies al vostre centre? En quins moments (Actuacions Educatives d'Èxit)? Tenen un rol definit?

Pel que fa a la participació de les famílies en dinàmiques d'aula, es destaquen els grups interactius i les tertúlies literàries. Ara bé, les famílies també participen a nivell de centre amb altres propostes. Un bon exemple són les comissions mixtes, les quals estan formades per grups de famílies i membres de l'equip docent. Per a nosaltres és un gust veure a les famílies participar en el dia a dia a l'escola i aconseguir que, si algú ve de fora, no sàpiga si són docents o famílies. Actualment, és l'AEE que més ens funciona, ja que fomentem que es puguin fer seva l'escola, que puguin entrar a la sala de mestres, fer-se un cafè, agafar material de les aules lliurement, etc. Penso que s'estableix un clima maco.

Altrament, duem a terme plenaris de la comunitat un com l'any. En aquestes trobades es parlen sobre temàtiques que, o bé han estat plantejades pel claustre o l'equip directiu, o bé per propostes fetes per les famílies. Alguns anys hem enviat un sondeig a les famílies perquè puguin votar la proposta que més els agrada i plantejar altres temàtiques. Al final, busquem que la temàtica triada sigui d'interès per a totes les edats, des de 13 fins a 6è. A més a més, des dels nostres inicis fem servir el model de prevenció i resolució dialògica de conflictes. Per a nosaltres és un aspecte essencial de la nostra metodologia d'escola i intentem que, a mesura que el claustre es va renovant, es programin formacions per ajudar els nous docents a implementar-lo a les seves aules. Per exemple, hem fet formacions sobre els cercles restauratius i proactius, és a dir, sobre la importància de donar veu a tothom, practicar l'escolta activa, el coneixement mutu, respectar la diferència, etc. També, val a dir que, donat que el nostre centre és de màxima complexitat, comptem amb la dotació d'un equip socioeducatiu, format per una educadora i una integradora social. D'aquesta manera, depenent del nivell de gravetat que tinguin els conflictes, s'activen els següents recursos:

- a) Davant d'una incidència de caràcter lleu, pensem que aquesta es pot resoldre entre iguals. Així, hem format un equip a l'escola que s'anomena "esperar problemes", format per infants des de 3r fins a 6è. Ells i elles s'han ofert voluntaris i han rebut una formació sobre la resolució de conflictes entre iguals. En aquest sentit, la incidència lleu passaria a ser gestionada entre els iguals i, si fos necessari, amb la guia d'un membre d'aquest equip.
- b) Davant d'una incidència de caràcter mitjà, s'activa l'anomenada comissió de convivència, formada per membres de l'equip directiu, l'equip socioeducatiu i docents, els quals van rotant cada trimestre. Així doncs, es porta a terme un cercle, en taula rodona, on participen tots els infants afectats per aquell conflicte, des de la víctima fins a l'agressor. D'aquesta manera, ens assegurem que totes les parts tenen veu i que són escoltades. A partir d'aquesta comissió, es planteja una solució restaurativa per poder resoldre el conflicte. Són els mateixos infants qui fan la proposta, tot i que sempre poden ser els adults qui afegeixin algun tipus de conseqüència, si fos necessària.
- c) Davant d'una incidència greu, el conflicte passa a ser gestionat directament per la direcció del centre. Aquesta intervé intentant que hi hagi una part restaurativa, però sempre amb una conseqüència.

Aquesta es tracta d'una metodologia dialògica, ja que ens assegurem la creació d'un espai on totes les parts es puguin expressar, explicar què ha passat, com s'han sentit i que necessiten per reparar el seu dany. A més, la persona que s'ha equivocat té l'oportunitat de disculpar-se i pensar de quina manera pot compensar a l'altre. També, cal tenir present que, en alguns casos, l'infant necessitarà l'ajuda de l'adult per arribar a la solució i reflexionar-hi. Per exemple, si un infant trenca un dibuix a un altre, no només serveix amb demanar perdó i posar cel·lo al dibuix, perquè aquest ja no quedarà igual. Potser la solució seria ajudar al company/a a fer-ne un de nou. Nosaltres hem de donar pinzellades d'idees perquè arribin a la resolució. Altrament, si ha estat una incidència de caràcter mitjà o greu, sempre es fa un *feedback* a la família, atès que han d'estar informades del que ha passat i com s'ha gestionat.

Altrament, les famílies poden participar preparant material, acompanyant a les sortides, etc. El voluntariat no només es limita a les Actuacions Educatives d'Èxit esmentades abans, sinó que si tenim una família amb un talent explícit o amb formació sobre algun tema en concret (arts, l'hort, etc.) també pot venir a participar en les sessions que fem a l'escola. Al final, el voluntariat

és “benvingut/a, sigui qui sigui”. La participació pot ser qualsevol tipus de col·laboració, per exemple, durant aquesta setmana tenim un grup de mares que ens ajuden a rentar la fruita, pelar-la i tallar-la, per portar-la per esmorzar a les diferents classes. El nostre centre participa en el Pla de Consum de Fruita. Així, des del Departament d'Educació ens porten fruita per a tota la setmana, però necessito ajuda per preparar-la. En aquest sentit, donem diversitat d'espais de participació, atès que potser els voluntaris que venen a aquest tipus d'activitats, són famílies que no s'atreveixen a venir a dinamitzar uns grups interactius. El nostre objectiu és fer que se sentin còmodes i que totes les famílies puguin aportar al centre, d'una manera o d'una altra. També, a més de la participació de les famílies, hem fet un conveni amb un institut del municipi perquè els alumnes puguin venir al centre per a fer el servei comunitari i els convalidin crèdits. Altrament, també tenim la participació d'alguns exalumnes que els agrada tornar al centre i fer de voluntaris.

Per últim, realitzem diversos tipus de formacions destinades a les famílies: treballar a casa les matemàtiques OAOA, tallers d'alfabetització i aprenentatge del català i tallers de costura. Pel que fa a l'aprenentatge del català, nosaltres no els podem donar un títol oficial de nivell. Ara bé, com a mínim, aconseguirem que l'ús que facin de la llengua sigui funcional i els permeti desenvolupar-se en el seu dia a dia.

Pel que fa al poder de decisió de les famílies, una única família no en té. Ara bé, per exemple, nosaltres confiem en les decisions que prenen les comissions mixtes. Entenem que aquestes s'han pres de manera raonada, que tots els membres han arribat a un acord, que s'ajusten a les demandes i al pressupost del centre, etc. També volem que el centre es converteixi en l'escola que desitgen, en l'escola que somien i la que volen per als seus infants.

Pel que fa al rol de les famílies a l'escola, des del moment que les famílies entren al centre, els faig signar un conveni, amb el qual deixem clar que la docent és qui avalua i qui gestiona el grup-classe. Les famílies no venen a introduir continguts nous ni a gestionar conflictes. Les famílies venen amb un objectiu molt concret.

5. Com és la relació família-escola? I la comunicació? Teniu canals de comunicació establerts?

Considero que les persones que som referents al centre hem de ser properes. Si jo no ho fos, les famílies no confiarien en el nostre projecte, en l'escola i no participarien. Un aspecte que em remarquen com a directora és la proximitat i la confiança transmetem. Actualment, les persones

que estem al capdavant del centre som persones que ja fa alguns anys que estem a l'escola i ja coneixem a la majoria de les famílies. A més, en el meu cas, jo també soc del municipi. Fins i tot, alguna família ha vingut a picar a la porta del despatx perquè necessitava ajuda amb algun aspecte que no tenia a veure amb l'educació dels seus infants, així com demanar consell, emplenar alguna documentació, etc. Pensa que, sobretot, l'ètnia gitana és un dels col·lectius que més desconfia en el món educatiu i menys importància li dona a anar a l'escola. Per tant, amb aquestes famílies hem hagut de fer molt vincle i treballar perquè agafessin confiança i deixessin als seus fills i filles a l'escola. De fet, fins fa un parell de cursos els infants d'ètnia gitana no venien a les colònies ni a les excursions. Penso que és clau aconseguir que vegin que nosaltres i el nostre centre és un espai on poden confiar.

Altament, moltes vegades m'he trobat amb famílies al carrer un diumenge i m'han aturat per preguntar-me alguna cosa. Algú altre em diria que separés treball i vida personal, ja que no estic en el meu horari laboral, però a mi no em surt. També, val a dir que depèn molt del tema que es vulgui parlar. Molts cops els he hagut d'aturar i demanar que vinguessin el dilluns a primera hora, sense demanar cita, i que allà els atindria, perquè no era el moment ni el lloc idoni per parlar-ne. De fet, també m'ha passat que famílies d'altres centres educatius han vingut a demanar-me ajuda, tot dient-me "sé que tu m'atendràs i m'ho explicaràs".

Pel que fa als canals de comunicació, cada vegada apostem més perquè tots siguin digitals. Actualment, encara que siguis una família en situació de vulnerabilitat, tens, com a mínim, un *smartphone* o un aparell connectat a internet a casa. D'aquesta manera, tenim diferents plataformes: una d'elles és la pàgina web del centre, Facebook, Instagram, etc. En aquestes compartim fotografies i vídeos de tota la part més vivencial del centre. Seguidament, també tenim els canals de comunicació més directes amb les famílies. Aquests són dos: l'oficial, que és una plataforma gratuïta per a les famílies que es diu *Tokapp school*. Aquesta és gestionada per la direcció del centre i serveix per enviar missatges instantanis i, la veritat, que la fem servir en qualsevol moment del dia. Aquests comunicats es poden fer a totes les famílies del centre a la vegada o només a les d'un grup-classe en concret. També és cert que moltes famílies, tot i tenir accés a internet, no s'han descarregat l'aplicació. I no és perquè no sàpiguen com fer-ho, perquè els puc instal·lar jo mateixa, sinó perquè no volen; Així, també tenim els extraoficials, els quals són grups de WhatsApp que s'han creat amb les famílies de cada grup-classe. De cada grup-classe demanem que surti un representant, com si fos el delegat o delegada d'aula. Aquest tindrà contacte directe amb l'escola, ja que hi ha un altre grup, on es troben tots els delegats i delegades i també estic jo mateixa amb el meu telèfon personal. En aquest, van fent consultes i

jo mateixa els responc amb un missatge de text o d'àudio, el qual es divulga per la resta de grups de WhatsApp. Aquests, sobretot, serveixen per donar respostes ràpides. No obstant això, sempre els demanem que mirin els missatges de l'aplicació oficial.

En aquest sentit, ens trobem amb una altra problemàtica, atès que aquests missatges de caràcter més oficial sempre s'envien en la llengua vehicular del nostre centre, el català. Nosaltres, com a centre, hem contractat una versió que permet traduir el missatge en l'idioma que es vulgui. Ara bé, també entra la comprensió lectora que cada família li vulgui o pugui donar.

6. A l'hora de plantejar propostes on pugui participar tota la comunitat educativa, teniu presents les necessitats i el context de les famílies?

Totalment. De fet, al llarg del curs fem diverses trobades amb les famílies. Sobretot es destaquen "les tertúlies cafè". Aquestes són trobades que fem, o bé sota demanda de les famílies, o bé a partir de propostes que nosaltres fem des del centre. Per exemple, les colònies acostuma a ser una temàtica que els preocupa i que amb un simple missatge, encara poden sorgir dubtes. En aquest sentit, programem sessions de tertúlia, les quals mai són magistrals, sinó que fomentem que s'estableixi un bon clima de proximitat, els oferim cafè, pastes, etc. Pel que fa a l'idioma, les reunions d'aquest tipus sempre es fan en la llengua vehicular del centre, el català. No obstant això, sempre tenim la predisposició que si algú no ha entès alguna cosa, després de la reunió podem parlar-ho i puc tornar a explicar-ho també en castellà. Al final, com a escola hem d'afavorir que el català sigui la llengua d'ús al centre, però també vull que els arribi la informació i que la comprenguin.

7. Com és el procés de reclutament de les famílies i d'altres voluntaris/es? Les famílies voluntàries reben algun tipus de formació o acompanyament?

Aquest és un aspecte clau, ja que la participació de les famílies i d'altres voluntaris/es s'ha de saber gestionar perquè funcioni. Primerament, aquestes persones necessiten un acompanyament quan inicien la participació. Quan ja fa un temps que estan a l'escola, aquesta no és necessària, atès que les famílies ja coneixen el funcionament de les dinàmiques i ja saben què han de fer i com ho han de fer.

Altrament, des del moment que les famílies entren a l'escola els faig signar un conveni de col·laboració, on definim quins són els drets i els deures dels participants. D'aquesta manera, deixem clar quin és el seu rol dins l'aula, què han de fer i què no i, sobretot, remarquem la importància de la responsabilitat i la confidencialitat. Per a nosaltres, les famílies participen en

l'aula amb un objectiu concret: treballar les matemàtiques, reforçar la lectoescriptura, etc. Ara bé, els participants no venen a introduir continguts nous, ni a avaluar als infants, ni a gestionar el grup-classe i els conflictes que es puguin produir. Així, aquesta serà la tasca del docent referent de cada grup-classe. En aquest sentit, aquest conveni té com a objectiu establir límits en les famílies. Ens hem trobat amb casos que després de la dinàmica i fora del centre van dient: “al teu fill li costen molt les matemàtiques”, “ahir van expulsar al teu fill de l'aula”, etc.

A més a més, per posar-te un exemple, en el cas dels grups interactius, aquests sempre es realitzen a les tardes. Les famílies arriben a les 15 h igual que els seus infants, però s'esperen fora de l'aula, on la docent els facilita el racó o l'activitat que hauran de dinamitzar avui. Durant aquesta estona, els infants donen la benvinguda a la tarda, passen llista, etc. Un cop les famílies s'han mirat l'activitat, entren a l'aula i comença la sessió.

Altrament, pel que fa al procés de reclutament de les famílies, si es tracten de metodologies d'aula, com són els grups interactius, són els tutors i tutores qui els reclamen. Ells i elles són els encarregats de parlar amb els delegats de cada grup classe per fer la demanda i seran els representants de les famílies qui traspassaran el missatge al grup de WhatsApp corresponent. No obstant això, si es tracta d'una participació més a nivell de centre, com són les comissions mixtes, les famílies són informades a la reunió d'inici de curs. Seguidament, es fan publicacions a les xarxes socials de la institució, les quals permeten divulgar el missatge, i es deixa un espai perquè les famílies es puguin apuntar. En canvi, en el cas que es tracti d'una demanda més informal, com és venir a tallar fruita, és el conserge qui surt a la porta de l'escola i convida les famílies a entrar. Tot depèn de l'activitat que es demani.

8. Quina creus que és la clau per fomentar la participació de les famílies a l'escola?

Penso que la clau és la proximitat, la confiança i saber gestionar aquesta participació, la qual no sempre és fàcil.

9. Quin creus que és el percentatge aproximat de famílies que participa de manera activa a l'escola? I la resta de famílies, per què creus que no ho fan? Consideres que el perfil de les famílies condiona la seva participació? (detecció de barreres)

El percentatge aproximat de famílies que participa en el centre és d'un 50%, tot i que potser estic tirant cap a dalt. Penso que les barreres que fan que hi hagi famílies que no participen són: lingüístiques; culturals, sobretot pel que fa al valor que donen a l'educació dels seus infants; i la barrera de “no em ve de gust”. Aquestes sobretot són famílies que no treballen i que estan a casa, però, tot i això, no volen venir. És cert que hi ha famílies que a nivell laboral treballen

moltes hores i no participen perquè realment no poden venir en l'horari lectiu. Ara bé, sempre s'ofereixen altres maneres de participar i es plantegen activitats que es fan fora de l'horari lectiu.

10. Creus que la participació de tota la comunitat educativa és el futur de tots els centres escolar? Per què? Creus que és possible implementar-la a tots els contextos?

Jo apostaria que sí. Tinc familiars i coneguts, amb nivells socioeconòmics mitjans i alts, que porten als seus infants a escoles que no aposten per aquest model educatiu i és una pena veure la seva desconeixença envers com aprenen els seus infants i què fan a l'escola. Són centres que volen separar les dues realitats dels infants. En canvi, penso que establir connexions escola-família hauria de ser una prioritat en tots els centres educatius. Considero que és bàsic i que afavoreix el procés d'ensenyament-aprenentatge dels infants.

10.2. Annex 2: entrevista a la directora de l'Escola Vila Parietes (Idoia).

1. Petita descripció de la composició del centre: nombre d'alumnes, nivell socioeconòmic de les famílies, percentatge de famílies en situació de vulnerabilitat econòmica, lloc d'origen, llengües d'ús en contextos informals del centre i a casa... (Cal aclarir que només es demanen dades aproximades per tal d'evitar recollir informació confidencial).

Actualment, l'Escola Vila Parietes rep a un total de 193 alumnes, entre l'etapa de Primària i d'Infantil. El nivell socioeconòmic de la majoria de les famílies és mitjà i un 22% de les famílies viu en una situació de vulnerabilitat econòmica, és a dir, reben algun tipus de suport econòmic, així com pot ser la beca de menjador. El centre disposa de matrícula viva, atès que acostumen a rebre a alumnat que prové del Servei de Primera Acol·lida del municipi. Així, els països d'origen de les famílies estrangeres del centre són: Ucraïna, Afganistan, Marroc, Senegal, Bulgària, Romania, Colòmbia i Veneçuela. Altrament, pel que fa a les llengües que es parlen al centre, es destaca el castellà com la llengua majoritària d'ús. Ara bé, en el dia a dia a l'escola també és comú sentir alguna de les llengües d'origen dels països esmentats anteriorment.

2. Per què vau apostar pel model de les Comunitats d'Aprenentatge?

Jo vaig arribar a aquesta escola com a docent quan ja feia 10 anys que el model de les CA estava engegat per l'antic Equip Directiu. Aquesta proposta pedagògica la va iniciar l'antiga directora, l'Àngela, quan es va inaugurar l'escola, és a dir, en el 2007. Actualment, l'antiga directora segueix al centre com a docent a Infantil. Quan jo vaig arribar, jo no sabia que era una CA i, de fet, no havia sentit ni a parlar, ja que havia viscut una realitat d'escoles molt diferent d'aquestes. En

aquest sentit, vaig dur a terme una formació sobre les CA d'una jornada i em vaig començar a interessar per aquest model.

Va arribar un moment que l'Àngela volia deixar el càrrec i va preguntar entre el claustre si algú estava interessat a seguir amb aquesta proposta. Així, em vaig presentar com a directora, ja que m'agradava molt aquesta comunitat educativa. És cert que al final cada director/a i cada Equip Directiu és diferent, però el que estava clar és que el que volien era mantenir aquesta línia pedagògica de les CA.

3. Quins creus que són els avantatges i els inconvenients d'aquesta perspectiva educativa? (Sostenibilitat de les Comunitats d'Aprenentatge)

Penso que el principal inconvenient de les CA és la gran necessitat de recursos, voluntaris/es, etc., que no sempre és possible obtenir i, per tant, hem d'anar darrere de les famílies, "lluïtant" per defensar la nostra manera de fer. Inicialment, aquesta CA va començar amb una gran quantitat de famílies potents, implicades i participatives, però, actualment, tot i que nosaltres continuem demanant la implicació activa de tota la comunitat educativa, no acabem d'aconseguir aquesta participació en el 100%. Moltes vegades sembla un model molt idíl·lic, però aquesta participació no ve sola, és una constant "lluïta". Recordo que a l'inici d'aquest moviment de les CA, la gent es pensava que eren escoles "hippies", on tothom feia el que volia. Aquesta és una visió que poden tenir des de fora, però quan les famílies entren a l'escola s'adonen que no és així. No deixa de ser una escola igual que les altres, però, a més a més, implementem diverses Actuacions Educatives d'Èxit que a nosaltres ens funcionen i que moltes escolen no porten a terme.

Altrament, una altra dificultat és el fet que quan arriben docents que no estan familiaritzats amb aquesta perspectiva necessiten un modelatge, anar a veure una dinàmica real, etc., abans de poder portar-la a la pràctica a les seves aules, en el cas dels tutors i tutores. No sempre ho poden fer des del primer moment que arriben. Ara bé, pel que fa a la implicació dels i les docents en aquesta metodologia, no ens trobem amb gaires problemes. Els docents ja coneixen la nostra manera de fer i el nostre claustre és bastant estable. A més a més, actualment, hem implementat el treball per projectes i hem deixat enrere els llibres de text. En aquest sentit, tot el material que utilitzem a les aules és aquell que els i les docents preparen. Altrament, amb el nou currículum i les situacions d'aprenentatge, les nostres demandes ja entren dins del tarannà pel qual aposta el sistema educatiu. Penso que no suposa molta més feina.

I pel que fa als avantatges d'aquesta proposta pedagògica, considero que el principal és el fet que les famílies i els infants poden veure que hi ha una relació entre allò que treballem a l'escola i allò que fan a casa. Les CA són un model que aposta per l'obertura total de l'escola al context dels i les alumnes i, d'aquesta manera, també esdevé una eina perquè les famílies vegin què fan els seus infants a l'escola i, sobretot, com poden ajudar-los des de casa. És molt important aquest acompanyament des de la llar, ja que afavoreix positivament el procés d'aprenentatge dels i les alumnes.

4. Com participen les famílies al vostre centre? En quins moments (Actuacions Educatives d'Èxit)? Tenen un rol definit?

El rol que adopten les famílies al nostre centre és un rol educador. Per a nosaltres, quan entren les famílies a les aules són unes docents més, són part del nostre Equip Docent. Les Actuacions Educatives d'Èxit que implementem a la nostra escola són:

- Grups Interactius: treballem la llengua catalana i les matemàtiques des d'un punt de vista més cooperatiu i engrescador. Les famílies poden venir a col·laborar i poden dinamitzar les diferents activitats.
- Tertúlies literàries dialògiques: aquesta dinàmica demana la participació de les famílies també des de casa, ja que requereix una preparació prèvia. Moltes vegades costa que entenguin quin és l'objectiu real d'aquesta tasca. L'objectiu de les tertúlies no només és dur a terme la lectura del llibre o del text, sinó que també és relacionar el seu contingut amb les emocions, les experiències i els coneixements previs dels i les alumnes. En aquest sentit, no es demana que els infants facin els deures de manera autònoma a casa, sinó que es demana un acompanyament per part de les famílies, amb l'objectiu d'aconseguir que els infants arribin a la idea principal del llibre, que hi hagi una conversa a casa sobre el text i que, després, aquesta reflexió es pugui portar a l'aula.

Pel que fa a la participació de les famílies des de casa, hi ha de tot. Hi ha famílies que sí que creuen en aquesta idea d'escola i sí que veus aquesta implicació i hi ha famílies que no. Tot i que cal destacar que predominen les famílies que sí que participen activament. També val a dir que es nota encara més amb les noves incorporacions, és a dir, la majoria de les noves famílies que arriben al centre són famílies que aposten per aquest projecte educatiu i han triat aquest centre perquè coincideix amb la seva manera de fer i de pensar. Així, si analitzes la participació en l'etapa d'Infantil i, inclús, a 1r de Primària pots veure com hi ha una gran quantitat de famílies que veuen la importància d'aquesta participació. No obstant això, si analitzes els grups des de

2n fins a 6è, pots veure com la participació no és tan rellevant i pots trobar una mica de tot, famílies que sí que aposten i d'altres que no veuen realment la importància d'implicar-se activament a l'escola. Suposo que això passa en tots els centres i a mesura que els infants es van fent més grans les famílies pensen que ja no necessiten tant de suport per fer deures, etc.

- Biblioteca tutoritzada: es porta a terme el dimecres a la tarda. Ens quedem mestres voluntàries, algunes famílies i alumnat del servei comunitari de l'Institut de 16:30 h a 17:30 h per ajudar i acompanyar a aquells alumnes que no tenen recursos a casa per dur a terme els deures. Es tracta d'una estoneta més, on s'utilitza l'espai de l'escola i els seus recursos, per donar resposta a les necessitats d'aquells infants que mostren més dificultats per la seva situació familiar, perquè no tenen un espai a casa per fer els deures, etc.
- Comissions mixtes: trobem diverses comissions mixtes: la de l'hort; la de coeducació, convivència i benestar emocional; la de menjador; la de decoració i festes; etc. Ens trobem els dimarts al migdia només docents i un parell o tres vegades al mes, fora de l'horari lectiu, els docents i les famílies implicades. D'aquesta manera, les famílies també tenen un paper de decisió sobre el centre i aquestes reunions serveixen per acabar de decidir, fer propostes de canvis, organitzar, etc.
- El Club dels Valents i el Club Lila: es tracta d'una actuació que serveix per treballar el Model dialògic de prevenció i resolució de conflictes. Inicialment, es va crear una comissió mixta, on hi havia professorat, alumnat, família i personal extern, així com personal del menjador. Entre tots els membres de la comissió van crear una norma de centre, la qual regula el comportament de tots els membres de la comunitat educativa. Aquesta es troba a l'entrada de l'edifici. La norma va sorgir a mesura que raonaven entorn què és un conflicte, què és faltar al respecte i es va dissenyar un decàleg de bones pràctiques. Vam trigar gairebé un any a enllestir-ho, ja que un cop la norma estava decidida per la comissió, passava a les tutories, on els infants decidien si estaven d'acord o no. D'aquesta manera, va ser un període llarg, però vam aconseguir una norma que està consensuada per tota la comunitat educativa. Seguidament, els docents ens vam reunir per decidir quines eren les conseqüències quan algú trencava la norma i duia a terme una actuació conflictiva (baralles, insults, faltes de respecte...). Vam trigar gairebé un trimestre per arribar a consensuar-les. Es va generar un gran debat perquè no és el mateix dir "tonto" a un cicle superior que a l'etapa d'Infantil. Així, vam decidir que no

sempre podien ser les mateixes conseqüències i que, per tant, aquestes s'havien de decidir tenint en compte el nivell de gravetat, l'edat de la persona que realitza l'acció conflictiva, la seva intenció, etc.

Altrament, a cada tutoria trobem un cercle, on tots els i les alumnes i la docent estan a dins. Davant d'un conflicte, la persona que dur a terme l'acció conflictiva surt visualment fora del cercle si tot el grup-classe està d'acord i es fa una assemblea a l'aula per reflexionar sobre l'actuació conflictiva (i no sobre l'alumne). Ells i elles decideixen quants dies està fora del Club i, perquè pugui tornar a entrar, duen a terme una altra assemblea per valorar si la seva actitud ha millorat, si ha ajudat als companys/es, etc. Cal destacar que totes les decisions es prenen sota la valoració dels i les alumnes. Aquesta actuació es realitza des de 13 fins a 6è. Altrament, tenim molt clar que hi ha conflictes que no van a l'assemblea, per exemple quan hi ha un comportament molt greu, quan sempre ho fa el mateix infant, etc. En aquest sentit, ja ens ho mirem des d'una altra perspectiva i analitzem el cas de l'infant, si està tenint algun problema a casa, la gestió emocional que fa, etc. Per tant, els problemes greus són gestionats per l'adult.

A més a més, el Club Lila es tracta d'un complement més dins d'aquesta proposta de resolució dialògica de conflictes, el qual va ser iniciat per un parell de nenes molt proactives que actualment fan 5è. Aquesta proposta diu que si algú està al pati i veu un conflicte ha de cridar "lila" i si algú sent la paraula "lila" també l'ha de cridar. Així, es tracta d'un codi que dona peu a la formació d'una barrera entre la persona que està fent l'acció conflictiva (agressor) i la persona que l'està rebent (víctima). Aquesta idea va ser plantejada per donar resposta a conflictes relacionats amb la sexualitat, el masclisme, etc. No obstant això, aquesta s'ha extrapolat a la resta de situacions conflictives que ens podem trobar a l'escola.

- Formació a les famílies: aquests recursos destinats a les famílies del centre sorgeixen a partir de les seves demandes o de propostes que fa l'escola i les diferents comissions. Alguns exemples de formacions són: com treballar a casa les matemàtiques OAOA, que és la metodologia que fem servir al centre per ensenyar les matemàtiques; diferents tallers sobre coeducació i el col·lectiu LGTBIQ+; formació sobre el Club dels Valents i el Club Lila, etc.

5. Com és la relació família-escola? I la comunicació? Teniu canals de comunicació establerts?

Pel que fa als canals de comunicació establerts tenim l'aplicació "Tokapp School", però les famílies també tenen el correu de l'escola, dels docents dels seus infants, les agendes i sempre hi ha algú de nosaltres a la porta i ens avisa si alguna de les famílies té un problema o volen parlar amb nosaltres. En el cas que tinguem disponibilitat ens reunim amb les famílies i, si no, fixem un altre moment per trobar-nos. Així, penso que la comunicació és bona i fluida i la relació que establim amb la majoria de les famílies és de proximitat, de confiança, etc.

6. A l'hora de plantejar propostes on pugui participar tota la comunitat educativa, teniu presents les necessitats i el context de les famílies?

Sí, nosaltres ja coneixem el perfil de les famílies que participen i quines són les seves necessitats. Per exemple, en el cas del GI, la docent prepara 4 activitats diferents i dona llibertat perquè cada família triï aquella dinàmica amb la qual se senti més còmoda o no suposi molta feina. Altrament, les famílies tenen disponible les activitats d'una setmana per una altra. Així, es facilita la descripció de les activitats, les respostes i es dona aquesta setmana de marge perquè les famílies les puguin consultar.

7. Com és el procés de reclutament de les famílies i d'altres voluntaris/es? Les famílies voluntàries reben algun tipus de formació o acompanyament?

A la reunió d'inici de curs es presenten les diferents propostes a les famílies i facilitem un document amb l'horari dels seus infants i els moments en què poden participar (comissions, sortides, GI, tertúlies literàries, ambients, festes...). També facilitem un altre document perquè les famílies es puguin apuntar segons la seva disponibilitat i segons la seva preferència d'activitats. Aquesta participació no necessàriament ha de ser sempre a l'aula dels seus infants. De fet, si hi ha famílies que volen participar, però no volen fer-ho a l'aula dels seus fills i filles, també poden fer-ho. El nostre objectiu és aconseguir la participació de tota la comunitat educativa. És cert que fomentem que aquesta es porti a terme a l'aula dels seus infants, però si hi ha alguna família que no vol, donem total flexibilitat.

A més a més, pel que fa als voluntaris/es del servei comunitari de l'Institut del municipi, des del seu centre els ofereixen un gran ventall d'entitats o espais on poden anar a complir les seves hores de servei a la comunitat, així com l'escola, la protectora d'animals, la residència d'avis, etc. D'aquesta manera, abans que triïn de manera definitiva que volen venir a l'escola, els aconsellem que vinguin a provar un dia alguna dinàmica, per exemple els grups interactius, per tal que sàpiguen que venen a fer realment a l'escola. I, en el cas que els agradi, nosaltres com a centre els rebem i els convidem a participar.

Altrament, les famílies no acostumen a rebre cap formació específica. Les famílies que actualment participen en les aules i a l'escola ja coneixen el funcionament de les dinàmiques. I, en el cas que siguin famílies que acaben d'arribar al centre, sí que se'ls acompanya des d'un inici i se'ls presenten les diferents propostes.

8. Quina creus que és la clau per fomentar la participació de les famílies a l'escola?

Penso que la clau és fer veure a les famílies que poden veure què fan els seus nens i nenes. Fer veure que hi ha una connexió directa entre allò que fan a l'escola i a casa i que també poden decidir com es fan les coses a l'escola (activitats, decoració de l'escola, etc.) a través de les comissions mixtes. A més a més, en el cas que entrin en uns GI, poden veure en quin punt estan els seus fills i filles i, sobretot, com poden ajudar-los amb les seves dificultats. Hem de fer veure que som transparents, que no estem en una bombolla i amaguem el que fem, sinó que ens mostrem tal com som i, per aquest motiu, donem total flexibilitat perquè vinguin a sortides, colònies, participin en activitats d'aula, etc.

9. Quin creus que és el percentatge aproximat de famílies que participa de manera activa a l'escola? I la resta de famílies, per què creus que no ho fan? Consideres que el perfil de les famílies condiciona la seva participació? (detecció de barreres)

Actualment, tenim aproximadament un 25% de famílies que participen (unes 50 famílies), però cal destacar que tenim més voluntaris/es del servei comunitari que famílies a l'escola. Penso que els motius pels quals hi ha famílies que no participen són les seves situacions personals. Entenem que hi ha famílies que treballen moltes hores; que tenen dificultats per gestionar la conciliació familiar, tot i que sempre incidim en la idea que també poden venir amb els infants en hores fora de l'horari lectiu; que no mostren interès ni creuen en la proposta; o que no són conscients de la importància que té per a la nostra escola la seva participació. Penso que, sobretot, el que predomina és aquesta falta d'interès.

Altrament, penso que el perfil de les famílies condiciona la seva participació en el sentit que, actualment, les noves famílies que arriben al centre són, majoritàriament, famílies que creuen i aposten per la nostra manera de fer a l'escola. En aquest sentit, es nota molt la diferència amb aquelles famílies que han escollit la nostra escola perquè és la que tenen més a prop de casa. En canvi, penso que el nivell socioeconòmic de les famílies no afecta la seva participació. Hem tingut famílies amb nivells socioeconòmics baixos i han vingut sense problema. Considero que un aspecte clau que caracteritza el nostre centre és la diversificació d'espais i moments de participació. En aquest sentit, les famílies poden decidir com, quan i on volen participar. Potser ens trobem amb una família amb un nivell sociocultural més baix que no es veu còmoda en

segons quines activitats, però aquesta diversificació permet que, si volen participar, puguin fer-ho d'una altra manera a l'escola. Al final, el nostre objectiu és que participin. És important donar com més moments i espais millor, perquè és la manera de facilitar que tothom pugui arribar.

També, cal destacar que varia molt depenent del tutor o tutora, atès que davant una família que no participa hi ha tutors/es que fomenten aquesta participació i que van darrere de les famílies i d'altres que no ho fan. En aquest sentit, es nota molt quins docents duen a terme aquesta acció tutorial, atès que són ells i elles qui tenen molts més voluntaris/es. També hem de tenir en compte que hi ha perfils de família que sempre que tenen un espai venen i participen i d'altres que s'ho pensen més i que necessiten aquesta acció tutorial i que els recordis la importància i el pes que té per a nosaltres la seva participació.

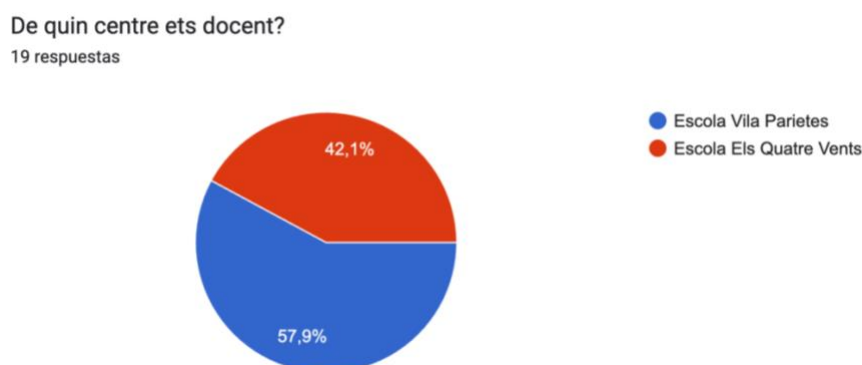
10. Creus que la participació de tota la comunitat educativa és el futur de tots els centres escolars? Per què? Creus que és possible implementar-la a tots els contextos?

Implementar-la a TOTES les escoles no ho sé, perquè considero que primer com a centre has de voler que les famílies entrin, és a dir, primer ha de ser una iniciativa de centre. Nosaltres estem oberts a què ens vegin tal qual som, no hem d'amagar res. Com a docent, també has d'estar preparat, ja que hi ha gent que se sent més insegur, incòmode, vigilat. Així, penso que ha de ser una visió d'escola. Altrament, penso que hi ha molts centres que s'estan apropant a aquesta idea d'escola oberta, ja que el fet que acompanyin a les sortides, etc., ja ho apliquen, però sembla que costa més que entrin a les aules i participin com si fossin uns docents més.

10.3. Annex 3: resultats del qüestionari destinat als mestres

Figura 4

Participació dels docents segons el centre escolar al qual pertanyen.

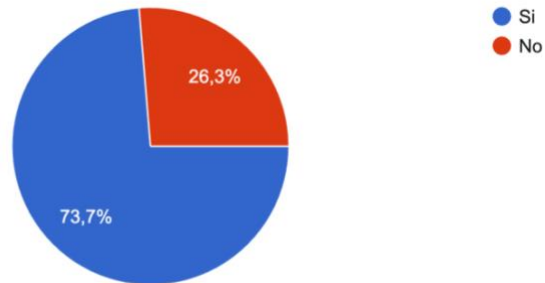
Nota: elaboració pròpia.

Figura 5

Quantitat de docents que ha rebut formació sobre el model de les CA.

1. Has rebut formació entorn les Comunitats d'Aprenentatge?

19 respuestas

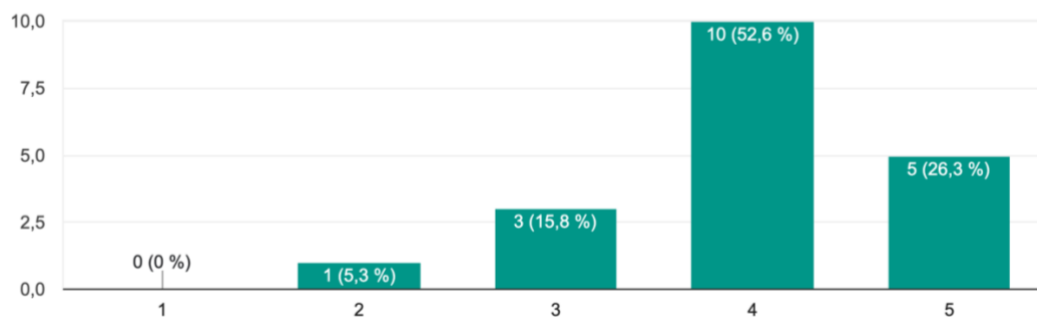
Nota: elaboració pròpia.

Figura 6

Coneixement dels docents sobre el model de les Comunitats d'Aprenentatge

2. Creus que el teu coneixement sobre les Comunitats d'Aprenentatge és suficient? Marca de l'1 (poc) al 5 (molt).

19 respuestas

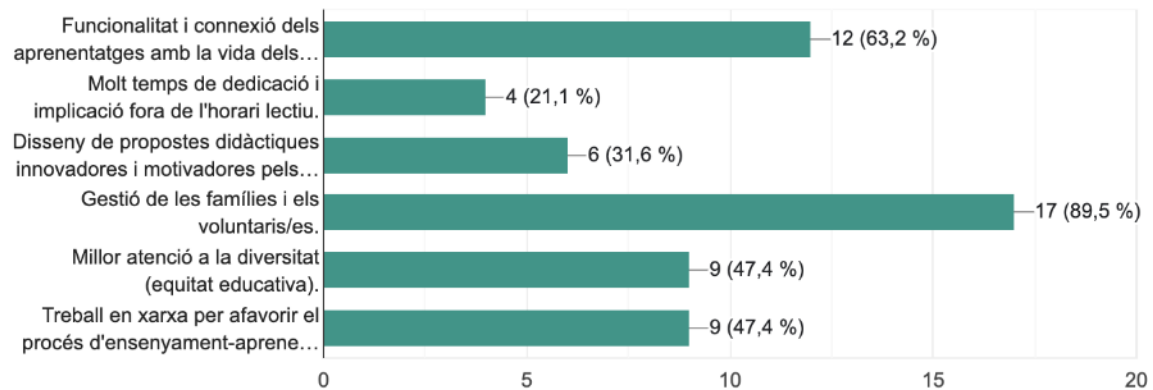
Nota: elaboració pròpia.

Figura 1

Aspectes rellevants sobre la implementació del model de les CA a les aules.

3. Marca els 3 ítems que per tu són els més rellevants respecte a la implementació del model de les CA a les aules.

19 respuestas

Nota: elaboració pròpia.

Figura 7

Avantatges y inconvenients del model de les CA.

Espai per afegir algun altre avantatge o inconvenient que vulguis destacar.

1 respuesta

És un espai on les famílies també poden decidir aspectes de l'escola (participació en les comissions mixtes)

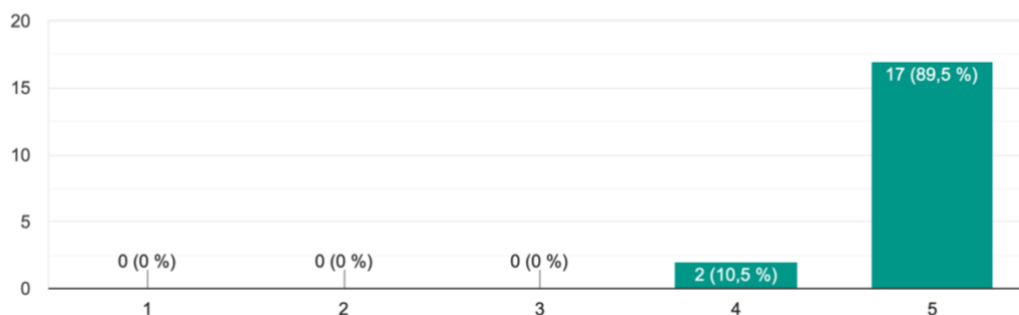
Nota: elaboració pròpia.

Figura 8

Importància d'establir bons vincles família-escola.

4. Valora de l'1 al 5 la importància d'establir bons vincles amb les famílies.

19 respuestas

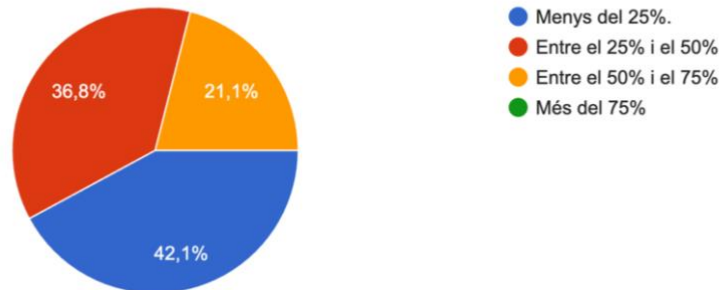
Nota: elaboració pròpia

Figura 2

Percentatge de famílies que participen a les escoles.

5. Quin creus que és percentatge aproximat de famílies que participa activament a la teva escola?

19 respuestas

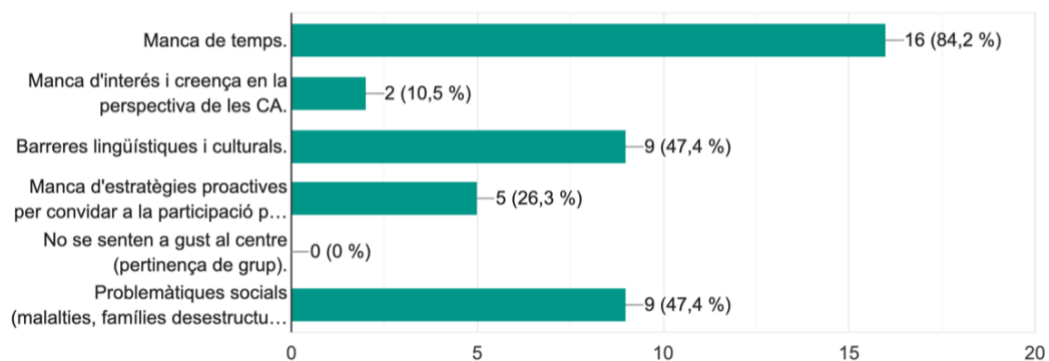
Nota: elaboració pròpia

Figura 9

Motius pels quals les famílies no participen activament als centres.

6. Marca per quin motiu (o motius) creus que hi ha famílies que no participen en la teva escola?

19 respuestas

Nota: elaboració pròpia

Figura 10

Clau per fomentar la participació de les famílies a l'escola.

7. Com a docent, quina creus que és la clau per fomentar la participació de TOTES les famílies a les escoles?

19 respuestas

Intentar que Púsina formar part del procés d'aprenentatge dels seus fills/es.

Fer una bona explicació a les reunions d'inici de curs i realitzar algun tipus de jornades on les famílies estigui convidades a participar.

La transparència i la confiança

Formacions, xerrades periòdiques, establir un vincle proper,...

Un bon lideratge per part de la directora i no sempre hi és

Oferir espais variats i diversos de manera de participar

Oferir diferents opcions de participació i una bona via de comunicació.

Crear espais de treball i tallers per treballar juntament amb les famílies i així anar creant o reforçant aquests vincles amb l'escola.

Que les famílies se sentin part del centre des del primer dia.

El vincle que es creï amb els fills i les filles per tal de poder crear una relació directa amb la família. Ser proper a les famílies.

Incentivar en les reunions i explicar detalladament en que consisteix i engrescar-los.

La motivació

Vincle

Vincular a les famílies al centre, que es sentin part del projecte

Les empreses haurien de fer horaris més racionals per permetre la conciliació familiar

.

Que coneguim bé el funcionament de les CdA i trbar diferents horaris, en els, que puguin oarticipar així com transmetre's la importància i el benefici de la seva participació en la comunitat educativa, fent que es sentin ben acollits i sempre desde un diàleg igualitari. sasentin

La participació de les famílies pot potenciar l'autoestima dels infants i que les famílies puguin compartir espais d'aprenentatge amb els infants. També és una manera que les famílies vegin què es fa a les escoles i hi puguin prendre decisions.

No és qüestió de tenir la solució, el problema és que la majoria de famílies no s'implica en els aprenentatges dels seus fills i filles.

Nota: elaboració pròpia

10.4. Annex 4: pauta d'observació Escola Els Quatre Vents

Figura 11

Pauta d'observació dels Grups Interactius a l'Escola Els Quatre Vents 1.

Pauta d'observació d'una dinàmica d'aula

Sessió del dia: 26/04/2024

NOM DEL CENTRE	Escola Els Quatre Vents - Canovelles	DURADA	1:30h (15-16:30h)
TIPUS DE DINÀMICA	Grups interactius (3r) català	HORARI	☐ Matí ☒ Tarda

ÍTEMS D'OBSERVACIÓ	
Com es duu a terme el procés de reclutament de les famílies?	A partir del grup de Whatsapp que disposen amb tot el famílies del grup-classe, la docent facilita el calendari amb les sessions de grups interactius, tot esperant que aquestes siguin de català o de matemàtiques. D'aquesta manera, les famílies s'organitzen i sapienten segons la seva disponibilitat. Val a dir que només poden assistir 3 o 4 voluntaris a cada sessió.
Hi ha diversitat de famílies?	La docent assegura que seben a una gran diversitat de famílies, fet que es reflecteix d'un text característic del centre. A més, només ha vingut un pare voluntari, qui acostuma a assistir a totes les sessions.
Quin rol tenen les famílies? Quines pautes es donen als voluntaris/es?	La docent comenta que les famílies tenen un rol de guia, de suport, d'acompanyament. A més, després que les famílies, prèviament, han de fer un conveni de col·laboració, el qual facilita l'establiment de límits i que les famílies sapiguin què venen a fer a l'escola. Cal destacar que els nous voluntaris seben les pautes de la activitat una setmana abans. En canvi, amb les famílies més freqüents es comencen les activitats just abans de començar.
Funcionament de la sessió	Normalment, el grup-classe s'organitza en dos subgrups. El primer està format per aquells infants amb necessitats educatives específiques, els quals marxen a l'aula SESI que disposa d'escala per dur a terme activitats adaptades a les seves necessitats juntament amb la mestra especialista de suport a la inclusió (MESI). El segon subgrup està format per la resta d'alumnes, qui permaneixen a l'aula de referència i es divideixen en 3 equips, formats per aproximadament 6 alumnes cadascun. Val a dir que amb la MESI no ha pogut assistir i, per tant, tot el grup-classe el troba a l'aula. La sessió comença amb tots els infants asseguts formant una rotllana per donar la benvinguda a la tarda i formar els equips, els quals són organitzats per la docent. La mestra assegura que sempre s'intenta que hi hagi el màxim d'heterogeneïtat.

Nota: elaboració pròpia.

Figura 12

Pauta d'observació dels Grups Interactius a l'Escola Els Quatre Vents 2.

Pauta d'observació d'una dinàmica d'aula

Sessió del dia: 26/04/2024

ÍTEMS D'OBSERVACIÓ	
Com és la relació família-docents?	La docent assegura que la relació amb les famílies és bona, de proximitat. Ara bé, ha pogut observar com la relació és força cordial i que no realitzen massa interaccions. Així, ambdues parts es mostren participatius, i receptius. A més, la docent es mostra oberta i es preocupa per si el voluntari té algun dubte o vol fer preguntes.
Com és la relació família-infants?	Així com la docent va destacar i ja vaig poder comprovar, la relació família-infants és molt bona. Els i les alumnes estan acostumats a aquest tipus d'interaccions i ho viuen amb normalitat. Cal destacar que un cop vaig finalitzar la meua observació, la docent em va convidar a participar i a dinamitzar una activitat.

* Seguidament, es presenten les diferents activitats. La docent assegura que, com a mínim, una activitat sempre està plantejada per reforçar l'oralitat en català, atès que es tracta d'una dificultat generalitzada al grup-classe. Durant la sessió d'avui, les activitats que s'han portat a terme són:

1. Descripció oral d'una imatge
2. Joc de buscar paraules a partir d'imatges
3. Construcció d'oracions per treballar vocabulari

Cada activitat té una durada aproximada d'un 15 minuts.

Són els adults qui canvien d'equip un cop ha finalitzat cada activitat.

Un cop acabada la sessió, no realitzen cap tipus de tancament, on els infants puguin expressar-se i comentar el seu dia català a l'aula.

Nota: elaboració pròpia.

10.5. Annex 5: paula d'observació Escola Vila Parietes

Figura 13

Pauta d'observació dels Grups Interactius a l'Escola Vila Parietes 1.

Sessió del dia 04/04/2024

NOM DEL CENTRE	Escola Vila Parietes - Parets del Vallès	DURADA	1:30h (de 15-16:30h)
TIPUS DE DINÀMICA	Grups interactius (5è) Català	HORARI	☐ Matí ☒ Tarda

ÍTEMS D'OBSERVACIÓ	
Com es duu a terme el procés de reclutament de les famílies?	A la reunió d'inici de curs, es presenten les dinàmiques on poden participar les famílies i, a partir d'aquí, elles mateixes s'apunten en l'horari que els hi va bé o en la dinàmica que els interessa participar. Les famílies poden assistir al GI, sortides, festes, ambients, treball per projectes, ...
Hi ha diversitat de famílies?	Avui han vingut 7 voluntàries, 3 d'elles són noies voluntàries del servei comunitari de l'Institut del municipi i 4 d'elles són mares voluntàries d'alumnes de l'aula. La tutora em comenta que acostumen a tenir molta diversitat de famílies. Avui ha vingut una mare d'origen marroquí amb bon nivell de català.
Quin rol tenen les famílies? Quines pautes es donen als voluntaris/es?	Normalment, si hi ha més de 4 voluntaris, la docent es mou en un segon pla i mou el supervisor el funcionament de la sessió. Quan arriben les famílies, la docent presenta les diferents dinàmiques i deixa que els i les voluntaris triïn quina activitat volen desenvolupar. A través, la docent proporciona la resposta de les activitats per què a les famílies les famílies poden veure el rol d'observador, es què i d'observador.
Funcionament de la sessió	Inicien la sessió dient a terme 15 minuts de lectura individual i en 5 minuts. Seguidament, prenen la activitat. En aquest cas són: - Scaabble - Comprensió lectora - sopa de lletres - Text amb errades ortogràfiques Totes les activitats són cooperatives (més el joc de taula). Cada activitat té una durada d'uns 15 minuts. Les voluntàries són qui roten de grup a través, de infants, dins del seu grup, també canvien de lloc, per tal de poder treballar amb tots els companys i companyes de la taula. Intenten que les propostes siguin variades, que sempre hi hagi un joc de taula, i que el treballin aspectes ja presentats i que col·loqui reforços. Per exemple, avui han treballat les pautes d'ortografia, la comprensió lectora i els accents oberts i tancats. Per acabar, no duen a terme cap tipus de tancament per comentar com ha anat la sessió.

Nota: elaboració pròpia.

Figura 14

Pauta d'observació dels Grups Interactius a l'Escola Vila Parietes 2.

Sessió del dia 04/04/2024

ÍTEMS D'OBSERVACIÓ	
Com és la relació família-docents?	La relació família-docent és cordial, tot i que no realitzen grans interaccions. La docent es mostra oberta, flexible i disposada a oferir ajuda a aquella família que ho necessita. Ara bé, s'estableix un bon clima d'aula, engrescador i, a la vegada, òptim per aprendre.
Com és la relació família-infants?	La relació família-infant és de proximitat, de confiança i cooperativa. Es destaca que les famílies interuen donant sempre un reforçament positiu als infants. Tot i que els grups interactius són de llengua catalana, he observat que les famílies a més a més algunes interaccions amb els infants en llengua castellana. Fet que també s'observa entre voluntàries, entre els infants, ...

Vull destacar la bona relació que hi ha entre les voluntàries i que es transmet a la resta de l'aula.

Nota: pel que fa al tancament, la docent em comenta que els infants mostren dificultat per expressar-se en llengua catalana, que no han agafat l'hàbit i que produeixen alguns castellanisme no obstant això, no realitzen cap tancament, on els infants puguin expressar ornament que els ha agradat més, com s'han sentit, què han après, etc. Penseu que seria una bona oportunitat perquè els infants puguin veure la utilitat de la llengua i el foment el seu ús en espais formals i informals del centre.

Nota: elaboració pròpia.